

ALMA MAXIMILIANA KARLIN

Avtorica:
Alma Lea Ojsteršek

Mentorici:
mag. Tanja Roženberger Šega,
univ. dipl. etn. in prof. soc., muzejska
svetovalka
Ljudmila Kajtner, prof. slov./fr.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2009

ZAHVALA

Naloga, ki je pred vami, predstavlja uresničenje mojih dolgoletnih sanj. Uspelo mi je raziskati marsikatero skrivnost, ki jo je v moje življenje prineslo spoznanje, da so moji predniki živeli in prijateljevali s tako pomembno osebo, kot je bila Alma M. Karlin. To mi ne bi uspelo, če mi ne bi ob strani stale nekatere prizadevne mentorice in pomočnice. Tako se najprej zahvaljujem svoji mentorici prof. Ljudmili Kajtner, ki mi je pokazala pot, po kateri bom prišla do pomembnih spoznanj, me povezala z Muzejem novejšje zgodovine in nalogo tudi jezikovno pregledala. Druga zahvala je namenjena gospe mag. Tanji Roženberger Šega, ki mi je omogočila vsebinsko in tehnično izvedbo intervjuja ter me vodila pri evidentiranju zapuščine. Posebej pa sem hvaležna svoji teti Fani in svoji mami, ki sta s potrpežljivostjo odpirali svoje spomine ter mi omogočili spoznati človeško podobo moje vzornice in soimenjakinje Alme M. Karlin.

1 POVZETEK

Almo Karlin poznamo kot svetovno popotnico in pisateljico, a ni bila samo to. Bila je tudi ženska oz. bitje ženskega spola, kot se je sama večkrat poimenovala, sosedka, prijateljica. Bila je oseba, ki se je upirala tedanji družbi, svojeglava in trmasta. Njena želja po slavi, ki je za časa svojega življenja ni bila deležna, se ji, tako kaže, počasi izpolnjuje. Vedno več je ljudi, ki se zanimajo zanjo, a tistih, ki so jo osebno poznali, je vedno manj in z njimi bo utonilo v pozabo vse, česar ni zapisala Alma sama. Ali bomo resnično dovolili, da se to zgodi? Sama že vse življenje živim ob delu njene zapuščine, ki jo imamo v lasti, saj sem že četrta generacija, ki je kar tesno povezana z Almo Karlin. Zato sem se z velikim veseljem lotila raziskovalne naloge, za katero sem pregledala del zapuščine, ki jo je po Thei Gammelin podedovala moja mati, v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine pa sem evidentirala del razglednic, ki jih je Alma s potovanj pošiljala materi. Posnela in zapisala sem intervju s svojo sorodnico gospo Čerič, ki je Almo osebno poznala, prav tako pa sem zapisala zgodbo o Alminem življenju po drugi svetovni vojni, kakor živi v zavesti moje družine.

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Dušica</i>	7
<i>Slika 2: Tajalka</i>	8
<i>Slika 3: Alma in Thea</i>	9
<i>Slika 4: Thea</i>	10
<i>Slika 5: Alma s pahljačo</i>	12
<i>Slika 6: Drevo kapitana Kjuke</i>	13
<i>Slika 7: Judovska četrt</i>	14
<i>Slika 8: Prijateljci</i>	15
<i>Slika 9: Pečovnik 46</i>	16
<i>Slika 10: Notranjost hiše</i>	17
<i>Slika 11: Alma z butaro</i>	18
<i>Slika 12: Teta Fani</i>	20
<i>Slika 13: Regent street quadrant, London</i>	25

KAZALO

1	POVZETEK	3
2	UVOD	5
2.1	HIPOTEZE	5
2.2	METODE DELA	6
3	OSREDNJI DEL	7
3.1	ŽIVLJENJEPIS ALME KARLIN	7
3.2	ALMA O ALMI: ALMA KARLIN?	12
3.3	SPOMINI HELENE OJSTERŠEK (MOJE MATERE)	15
3.4	POGOVOR Z GOSPO FANIKO ČERIČ (TRANSKRIPCJA)	20
4	ZAKLJUČEK	40
	PRILOGE	42

PRILOGA ŠT.1: FOTOKOPIJE POPISANIH RAZGLEDNIC

PRILOGA ŠT.2: FOTOKOPIJE POPISOV V INVENTARNI KNJIGI

PRILOGA ŠT.3: ZGOŠČENKA – RAZGLEDNICE

PRILOGA ŠT.4: ZGOŠČENKA – VIDEOPOSNETEK INTERVJUJA

2 UVOD

2.1 HIPOTEZE

1. Ali je Alma M. Karlin znana oseba? V strokovnejših vodah gotovo. Zanj se zanima marsikdo iz tujine, npr. iz Nemčije, Škotske ... Povprečen Celjan in Slovenec pa jo slabo pozna, večina še ni slišala zanjo. Zato bom skušala dodati nekaj novih spoznanj o tej nenavadni ženski in jo tako napraviti prepoznavnejšo.
2. Zanimivo vprašanje je na primer, ali je govorila slovensko. Mnogi trdijo, da ne. O tem sem sama že zelo dolgo dvomila, saj je (splošno) znano, da je bila zelo nadarjena za jezike. Da ne bi obvladala jezika dežele, v kateri je bila rojena, se mi je vedno zdelo neverjetno.
3. Ali jo poznamo tudi kot čisto navadno žensko, sosedo in prijateljico? Vsega gotovo ne bomo nikoli vedeli, a pogovor z ljudmi, ki so jo osebno poznali in se z njo družili, bo gotovo prinesel nova spoznanja o njeni osebnosti. Gospa Fanika Čerič, moja sorodnica, nam kot njena sosedka lahko razkrije marsikatero novo podrobnost iz njenega življenja. Tudi moja mati bo lahko dodala kakšno novo spoznanje, saj so ji v mladosti veliko pripovedovali o njej in se že vse življenje zaveda, da so njeni predniki zaradi prijateljstva z Almo in Theo postali del zgodovine.
4. Kakšno dediščino skrivajo še neodprti kovčki v naši kleti? V njih so gotovo zelo zanimivi predmeti, ki si zaslužijo, da z njih obrišemo prah in jih hranimo nekje na površju, vedno na dosegu rok. -
5. Kaj storiti z razglednicami Alme Karlin, ki sem jih izbrskala iz zabojev? Zagotovo jih je treba evidentirati in pravilno hraniti. S pomočjo Muzeja novejšje zgodovine Celje mi jih bo uspelo ohraniti za naslednje rodove.

2.2 METODE DELA

Najprej sem organizirala srečanje s Faniko Čerič kot osebo, ki je živela v neposredni soseščini z Almo Karlin in celo nekaj časa v njenem domovanju. V sodelovanju z gospo Tanjo Roženberger Šega iz Muzeja novejšje zgodovine smo opravili odprt intervju, pri pripravi nanj pa je bilo potrebno poznavanje osebnosti in dela Alme Karlin. Pogovor sta vodili moja mati Helena Ojsteršek in gospa Tanja Roženberger Šega, sama pa sem nato po naročilu gospe Roženberger ta pogovor zapisala v povsem nespremenjeni obliki (transkripcija). Pregledala sem večji del zapuščine, ki jo je naša družina podedovala po Thei Gammelina. Te zapuščine je bilo kar precej, in ker sem želela bralcu prihraniti nekaj sto strani (če bi popisala vse najdene stvari, bi bila ta naloga precej daljša), sem se odločila, da bom v inventarno knjigo, ki sem jo dobila v Muzeju novejšje zgodovine Celje, vpisala le del kartic, ki jih je Alma pošiljala materi. Nekaj večerov sem preživela tudi v družbi svoje matere, ki je z veliko nostalgijo obujala spomine na Pečovnik, kraj, kjer je Alma Karlin prebela zadnja leta svojega življenja, ter jih po njeni pripovedi zapisala.

HILDA AINSLIE,
TYPIST,
TRANSLATOR.
TEL: 14416 CENT.

25, REGENT STREET,
S.W.

3rd April, 1911.

TO ALL WHOM IT MAY CONCERN.

This is to certify that MISS ALMA KARLIN has been in my employment from June 1910 until the present date as Foreign Correspondent and Translator. She has a thorough knowledge of French, German, Italian and English, and has translated both from and into the languages very accurately. She is a good Typist (Remington), and has also given lessons in the above languages with every satisfaction.

During the time she has been in my employ I have found her very conscientious, hard-working, punctual and always obliging.

pp Hilda Ainslie
M. Tryg.
Manageress.

3 OSREDNJI DEL

3.1 ŽIVLJENJEPIS ALME KARLIN

Slika 1: Dušica

Vse se je začelo 6. januarja 1887, ko sta se v celjski župni cerkvi vzela tedaj 58-letni Jakob Karlin, upokojeni oficir avstro-ogrske vojske, sicer pa potomec francoske plemiške rodbine, in 43-letna Willibalda Miheljak, mestna učiteljica na dekliški šoli v Celju, ki je bila hči prvega slovenskega notarja v Celju, Martina Miheljaka. Dve leti kasneje se jima je v soboto, 12. oktobra, rodila njuna edinka. Čeprav si je oče nadvse želel sina, je hčerkico, ki je bila ob rojstvu dokaj šibkega zdravja, takoj vzljubil, poimenoval pa jo je Alma¹ Maximiliana. Mati pa, nasprotno od očeta, ni bila tako navdušena nad njo. Predvsem pa se ni bila pripravljena soočiti z dejstvom, da je otrok, ki ga je rodila, napol hrom,

nesimetričen in po zdravnikovih besedah umsko zaostal. Da se zdravnikove napovedi niso uresničile, je Alma dokazala pri osmih letih, ko je po očetovi smrti odšla s tetami, ki jim je bila prepuščena v skrb, na prvo potovanje po Dalmaciji, Hercegovini, Italiji, Tirolski in Bavarski. Takrat je že začela pisati prve pesmi in krajše zgodbe. Po osnovni šoli, kjer jo je med drugim poučevala tudi njena mati, je končala srednjo šolo v Gradcu. Tam je opravila izpit iz francoščine, angleščine in nemščine. Študij tujih jezikov je nadaljevala na Society of Arts v Londonu, kjer je bila zelo aktivna na različnih področjih. Tu je ob študiju tudi prevajala in poučevala ter si sestavila desetjezični slovar, ki je vključeval tudi slovenščino. Njeni dnevi so bili tako do potankosti zapolnjeni, saj se je v ponedeljek učila norveščino, po končani uri je odšla v Fellows Road na ure sanskrta. V torek je izpopolnjevala znanje iz francoščine, v sredo iz angleščine in latinščine. V četrtek se je učila danščino, v petek zjutraj italijanščino in popoldan švedščino, ob sobotah pa je obiskovala svoje azijske prijatelje v Hayesu, kjer se je učila tudi perzijsčine, kitajščine in arabščine. V nedeljo

¹ El alma je v španščini samostalniška beseda, ki pomeni duša.

dopoldan je obiskovala ure španščine in zvečer ruščine. Vsako jutro se je tudi na pamet naučila eno pesem v vseh jezikih hkrati. Leta 1914 je uspešno zaključila študij tujih jezikov, ker pa kot avstrijska državljanka zaradi začetka I. svetovne vojne v Angliji ni bila več dobrodošla, se je odpravila na Norveško in nekaj časa preživela med Laponci. V Stockholmu se je preživljala s poučevanjem tujih jezikov. Takrat se je tudi začela resneje ukvarjati s pisateljevanjem in se odločila, da bo to njena poklicna pot. Obenem so jo neevropske kulture vedno bolj zanimale, zato se je odločila, da bo po vojni odšla na študijsko pot okoli sveta in bo obiskala te skrivnostne, tuje dežele, ki so jo tako privlačile. Po vojni se je za nekaj časa vrnila domov, kjer je ustanovila šolo za tuje jezike, v kateri je poučevala po 10 ur na dan in si tako služila denar za načrtovano potovanje. Zaradi vse slabših odnosov z materjo se je leto dni po koncu prve svetovne vojne in mesec dni po tistem, ko je dopolnila 30 let, natančno 24. novembra ob 18.30, s skromnimi prihranki (130 ameriških dolarjev in 100 avstrijskih mark) in svojim nepogrešljivim pisalnim strojem Eriko odpravila na pot okoli sveta. Predviden čas potovanja so bila tri leta, ki pa so se zavlekla na osem let. Med potovanjem je obiskala Peru, Panamo, Srednjo Ameriko, San Salvador, San Francisco, Havaje, Japonsko, Korejo, Mandžurijo, Peking, in Formozo, kjer se je srečala

Slika 2: Tajalka

z lovci na glave, imenovanimi Tajalci. V nadaljevanju je obiskala Hongkong, Manilo, Borneo, Biserne otoke, Celebes, Četrtnove otoke, Avstralijo, Fidži, Novo Kaledonijo, Nove Hebride, Karolinske otoke. Na Novi Gvineji pa je se srečala s kanibali in zbolela za malarijo, ki jo je spremljala celo nadaljnje življenje. Vendar je tudi to, da je zbolela in komaj ušla smrti, ni ustavilo. Obiskala je še Indonezijo, Javo, Sumatro, Malajski polotok, Tajsko, Burmo in Indijo, kjer je si je поближе ogledala Kalkuto, Agro, Delhi, Lahore, Karachi. Bolje je želela spoznati tudi notranjost Afrike, vendar je potovanje zaradi prošenj umirajoče matere prekinila in se 30. 12. 1927 predčasno vrnila domov. Ob vrnitvi v Celje je bila Alma razočarana, kajti na tistem je upala, da jo bo ob prihodu na železniško postajo pričakala množica ljudi, ki so jo prišli pozdravit, a postaja je samevala, njena rojstna hiša pa je bila polna neznancev in mačk. Čeprav je bila hudo izmučena, bolna in psihično potrta, se je

lotila urejanja ogromnih količin zbranega znanja in materiala, ki ga je vsa leta med potovanjem pošiljala domov k materi, ki je umrla 9 mesecev po njeni vrnitvi v Celje. Leta 1929 je v Nemčiji izšla njena knjiga Samotno potovanje in prišla v roke študentki medicine, slikarstva in glasbe na stockholmski univerzi, Thei Schrieber Gammelín, rojeni na nedeljo, 25. marca 1906, v Rostocku. Nad knjigo je bila zelo navdušena, zato je stopila v stik z Almo

Slika 3: Alma in Thea

in jo kmalu tudi obiskala. Ker sta se dobro ujeli, se je tri leta kasneje (1932) za stalno preselila k njej v Celje, kjer sta skupaj živeli na Shlossbergu 36, vili pod Starim gradom, ki jo je Alma po materini smrti dobila v zameno za svojo rodno hišo, ki jo je odstopila gospodu Kirbishu. V zanju dobrih časih sta si leta 1935/36 kupili majhno hiško z vinogradom v Pečovniku 44, v kateri sta pred drugo svetovno vojno skrivali protinacističnega novinarja Hansa Joachima Bonsacka. S tem se je Alma zamerila gestapu, ki jo je po njenem dolgem izmikanju aretiral in zaprl v

Stari pisker. Od tod so jo transportiral Maribor, kjer se je znašla tudi na listi za odstrel, vendar ji je s pomočjo Thee uspelo pobegniti v Avstrijo, od koder je želela odpotovati v Anglijo. Ker ji ni uspelo, se je vrnila in s pomočjo partizanov odšla na osvobojeno ozemlje v Črnomelj, kjer je zbolela za rakom. Konec vojne je dočakala v Gomilici pri Splitu. Thea je medtem sodelovala s partizani kot kurirka, bila je tudi ranjena v zapestje in posledično ni mogla igrati nobenega inštrumenta več. Po vojni sta se za stalno naselili v Pečovniku 44 in živeli v skrajnem pomanjkanju. Od države namreč nista prejemale nikakršnih sredstev², vse dragocenejše premoženje³ pa sta med vojno izgubili. Tako je Alma med drugim ostala tudi brez vile v Zagradu, in sicer v nepojasnjenih okoliščinah. Njuno preživetje pa je bilo odvisno od miloščine najbližjih sosedov.

² Almi je oblast takrat ponudila, da bi pisala partizanske pesmi in zgodbe, vendar je odklonila, ker je sovražila Ruse.

³ Razen Almine zbirke, ki je bila vsa v Pečovniku 44.

Alma je umrla v soboto, 14. januarja 1950, zaradi tuberkuloze in raka na prsih. Na njeno željo jo je Thea pokopala na Svetini.

Kmalu po Almini smrti, aprila 1950, je Thea iz protestantske vere prestopila v katoliško. Ker je bila nemirnega duha, je želela svoje versko znanje poglobiti, zato ji je lavantinski škofijski ordinariat v Mariboru izdal dovoljenje za branje prepovedanih knjig. Kasneje se je odločila tudi za študij teologije v Ljubljani. Po končanem študiju je nekaj časa na

Slika 4: Thea

Gomilskem poučevala verouk, vendar se je kmalu vrnila na Pečovnik. Že v tem času si je prizadevala, da bi Celje postalo škofija, kar pričajo podpisi, ki je zbirala. Thea je po Almini smrti prav tako živela v revščini. Čeprav je bila zelo izobražena, tudi ona je

govorila sedem jezikov, ji je

slovenščina povzročala težave. Četudi je med vojno sodelovala v narodnoosvobodilnem boju, ji poveljne oblasti niso hotele dati niti jugoslovanskega državljanstva, kaj šele kakšnih sredstev za preživetje. Po doslej znanih podatkih je status vojnega invalida dobila šele med leti 1957 in 1960, ko je Pokrajinskemu muzeju podarila Almino zunajevropsko etnografsko zbirko, ki je bila v njeni lasti, in tako je že leta 1958 dobila potni list. Z dobljenim jugoslovanskim državljanstvom je istega leta odpotovala v Italijo, kjer je obiskala Rim in bila v Vatikanu na osebni avdienci pri papežu. Nato je odšla v Nemčijo ter poiskala stike z mnogimi znanci, tako svojimi kot Alminimi. Zelo rada je potovala, toda najraje se je vračala na »svoj Pečovnik«, kot ga je sama imenovala. V hišico, opremljeno z dragocenim mahagonijevim pohištvom, ki ga je dobila kot dediščino iz Nemčije. Imela je malo hiško za goste, ki je bila vedno polna, saj je imela ogromno obiskov iz vseh koncev sveta, sama pa je poletja do pozne starosti preživljala v Dubrovniku ali na otoku Cresu. Bila je preprosta in dobrosrčna gospa, ki je dneve preživljala na vrtu nad hiško. Imela je rada živali, predvsem pse. Vsi otroci iz okolice so se hodili k njej učiti angleščino in nikoli

niso odšli praznih rok. Vedno jim je dala bonbone ali čokolado, ki jo je pripravljala sama. V življenju se ni nikoli dolgočasila, saj je rada brala, poslušala radio, si dopisovala in risala. Umrla je v četrtek, 26. maja 1988, v Celju in je tako kot Alma pokopana na Svetini.

Potrdilo o prijavi

Priimek (pri omoženih
tudi dekliški priimek) *Karlin Alma Maximiliana*

Ime

Očetovo ime
in poklic

Materino ime
in dekliški priimek

Datum
in kraj rojstva

Sedanje bivališče (kraj,
ulica, hišna številka)

Zadnje bivališče (kraj,
ulica, hišna številka)

Poklic

Zaposlen pri

Zakonsko stanje
(zak., sam., vdov., ločen)

Ime in starost otrok
v starosti izpod 15 let
[izpolni oče, pri nezakon-
skih otrocih pa mati]

Narodnost

Državljanstvo

Iz katerega kraja
je dopotoval

Stalao bivališče pred kapi-
tulacijo stare Jugoslavije

Na podlagi katerega doku-
menta se je prijava izvršila

Celje, dne

8.6.1945
A. J. J. J. J.

Osebni podpis:

Alma M. Karlin

3.2 *ALMA O ALMI: ALMA KARLIN?*

Že vse življenje se spopadam z istimi problemi glede imena. Imam namreč dve imeni in vedno, ko se ljudem predstavim, me vprašajo: »Od kod dve imeni?« Na začetku le malokdo pomisli, da si del imena delim s Celjanko, ki je zaznamovala našo preteklost, ne da bi se mi tega zavedali. Govorim o Almi M. Karlin. Tisti, ki me poznajo in vedo, da se zanimam zanjo, me vedno znova in znova sprašujejo: »Kdo je že to?« Tovrstna vprašanja samo potrjujejo

Slika 5: Alma s pahljačo

sklep, ki sem si ga ustvarila že davno tega. Prepričana sem, da ljudje Alme ne poznajo tako dobro, kot si zasluži. To dokazujejo raziskovalne in diplomske naloge o njej, predvsem pa članki v časopisih, od katerih so mnogi prava katastrofa. Dejstvo, da veliko ljudi sploh ne ve, kdo je bila ta Celjanka, me vedno znova razžalosti, vendar me ne preseneča več. Tudi sama (še) ne vem vsega o njej, kljub temu pa igra v mojem življenju že od nekdaj pomembno vlogo. Že odkar pomnim, ima v mojem srcu prav poseben prostor. Delno zaradi tega, ker sem odraščala ob delu njene zapuščine, predvsem pa zato, ker me malo spominja name, kajti za obe so zdravniki ob rojstvu dejali, da bova otroka s posebnimi potrebami (hromi in duševno prizadeti). Da se

zanimam zanjo ravno zaradi te povezave, nisem še nikdar nikomur izdala. Morda zato, ker tega še sama dolgo nisem vedela in mi je bilo težko priznati, ali pa zato, ker se bojim, da drugi tega ne bi razumeli tako kot jaz. Moj pogled nanjo je zato čisto osebni. Cenim jo zato, ker je bila to, kar je bila: ženska visokih idealov, ki jih je korak za korakom vztrajno uresničevala; ženska, ki je vedela, kaj si želi, in ni dopustila, da bi mnenje drugih vplivalo nanjo; oseba, ki je dokazala, da zmore več, kot so ji drugi pripisovali; oseba, ki se ni hotela prilagoditi ženskim stereotipom obdobja, v katerem je živel. Da bi jo lahko tudi drugi spoznali v takšni podobi, sem se lotila te raziskovalne naloge. Za pomoč sem poprosila kar svojo mami Heleno Ojsteršek in njeno teto Faniko Čerič, obe rojeni Slapšak. Kakšno zvezo imata z Almo, boste kmalu ugotovili sami. Verjamem, da bom s to nalogo Almo Karlin predstavila na poseben, svojstven način in s tem odgrnila del skrivnostne tančice, ki še vedno ovija to nenavadno žensko.

Doma imamo kar precej Alminih stvari. Spravljene so v kleti, v velikih, težkih potovalnih zabojih, v katere so jih moji starši zložili po smrti Thee Gammelin. In ti zaboji so bili dolga leta spravljani le korak stran od Almine in Theine hiše. Spravljeni so bili na maminem domu v Pečovniku, na podstrešju, kamor si lahko prišel le skozi majhno okno. Čeprav je bilo to že zdavnaj in sem bila takrat še majhna punčka, se dobro spomnim, kako nam je stric pomagal, da smo jih spravili v avto in jih izmenično prepeljali k nam domov. Od tedaj so dolgo časa skoraj pozabljeni ležali ob steni v kleti, saj jih nihče ni odpiral in prestavljal, a čisto pozabljeni niso bili nikoli, vsaj ne z moje strani. Vedno sem si želela, da bi jih lahko odprla, da bi lahko pogledala vanje, raziskovala zaklade, skrite v njih, pa jih nisem smela. Bila sem namreč premlada in starši so se bali, da bom naredila kakšno škodo. Čeprav sem približno vedela, kaj je v njih, moj nemirni duh ni miroval in prav hrepenela sem po tem, da bi jih končno lahko odprla.

Ko so mi končno dovolili pogledati vanje, je odločitev padla kot strela z jasnega: združila bom prijetno s koristnim, pregledala jih bom in si naredila popis vsega, kar je nekoč pripadalo Almi. V svojem prostem času sem se pridno zabarikadirala v našo klet in začela odstranjevati prah in pajčevino s težkih potovalnih zabojev, ki so, zloženi drug vrh drugega, potrpežljivo čakali, da se jih kdo ponovno usmili, jih odpre in pogleda, kakšne skrivnosti iz preteklosti skrivajo v sebi. Z vseh strani obdana z njimi sem začela enega za drugim pregledovati. Na žalost mi je uspelo pregledati le tri četrtnine zabojev. Povečini je

Slika 6: Drevo kapitana Kjuke

šlo za Almine ali Theine knjige. Veliko je bilo tudi Theinih osebnih stvari, zvečine pisem, ki jih je dobivala od znancev z vsega sveta, in njenih slik. Priznam, delo s prašnimi zaboji je bilo v mrzli kleti sredi zime mukotrpno, a vendar hkrati poučno in zanimivo. Ker pa je izbrskanega materiala veliko preveč, da bi ga podrobno popisala za to raziskovalno nalogo, sem se osredotočila na 77 razglednic, ki jih je Alma pošiljala materi. Te kartice sem vpisala v inventarno knjigo in jih shranila v fascikle, da se bodo ohranili za nadaljnje

rodove. Da pa bralec te raziskovalne naloge ne bo prikrajšan za razglednice, sem jih preskenirala in tako si jih lahko ogleda v prilogi ali na zgoščenci.

Najdragocenejši del mojega raziskovanja je gotovo intervju s Fani Čerič, ki je za radovednega bralca najzanimivejši, zato tistim, ki ne berejo radi, priporočam ogled posnetka. Obvezni prepis oziroma transkripcija tega pogovora je seveda dolgočasnejši. Ko smo se v soboto, 16. 2. 2008, odpravili v Maribor posnet intervju, moj namen ni bil na novo odkrivati, temveč samo obuditi tisto, kar se že dolga leta zaprašeno skriva nekje v globinah srca gospe Fanike Čerič. To gospo imenujem kar teta Fanika oz. teta Fani, ki zdaj živi v Mariboru, v mladosti pa je prebivala v Pečovniku 45, v neposredni bližini Almine hiše s številko 44. Bila je njena najbližja sosedka in jo je osebno poznala. Ker je nekaj časa tudi živela z Almo in Theo, mi je odkrila marsikateri zanimiv podatek in spomin nanjo. Teto Faniko si glede na to, da je Almo osebno poznala, verjetno predstavljate kot zgubano in pozabljivo starko s palčko v roki, ki se vsa trese, preden sede. Ampak to ni res. Res je, da ima za seboj precejšnje število let, vendar je tako zelo vitalna, da bi jo jaz ocenila z minus dvajset let. Nobene globoke, opazne gube, palice ali sledi o sklerozi ni opaziti na njej. V

Slika 7: Judovska četrt

intervjuju je živahno razkrivala svoje spomine na Almo, v njem pa sta sodelovali tudi moja mami Helena Ojsteršek in gospa Tanja Rožembergar Šega iz Muzeja novejšje zgodovine Celje.

Po spletu usode sem sama premlada, da bi lahko poznala Theo ali celo Almo, in tudi pri starih starših v Pečovniku nisem dolgo uživala. Zato prav zavidam svojemu starejšemu bratu, ki je poznal »teto Theo«, kot jo je klical. Tudi Pečovnika in Almine hiške se le bežno spomnim. Edino, kar vem, je to, da mi je bilo tam zelo všeč. Toda mami se svojega rojstnega kraja zelo dobro spominja, prav tako se spominja Thee in njene hiške, pozna pa tudi mnogo zgodb, ki so ji jih pripovedovali njeni starši in stari

starši. Zato sem jo poprosila, če lahko meni na ljubo te svoje spomine obudi. Seveda je bila takoj za to in tako je nastala pripoved o življenju na Pečovniku po drugi svetovni vojni.

3.3 *SPOMINI HELENE OJSTERŠEK (MOJE MATERE)*

V letu 1936 se je šestčlanska družina Slapšak, oče Ivan, mati Paula in otroci Ivanka, Emilija,

Slika 8: Prijateljici

Marijan⁴ ter Fanika,⁵ s Kešetove domačije v Oleščah preselila v Pečovnik 45, kjer so si kupili ljubko domačijo z zemljiščem, ki je obsegalo 7 ha gozda in 5 ha obdelovalne površine. To je idilično posestvo s pravilčno lego na prisojni strani vzpetine, ki se dviguje nad Celjem. Od tod je prelep pogled na Stari grad in Celje, kot da bi ju imeli na dlani. Hiša stoji tik ob pešpoti na Celjsko kočo, kjer v neposredni bližini stoji samo še ena hiška. Ta mala hiška je bila davno tega znana kot zidanica, danes pa jo (preredki) ljudje poznajo kot hiško Alme Karlin.

Alma Karlin je to zidanico kupila od gospoda Senevršnika dne 12. 8. 1936. In čeprav se je vanjo za stalno vselila šele leta 1946, po zaplembi vile na Shlossbergu 36, je ves čas redno prihajala na to svoje malo posestvo velikosti 84 arov in 45 m². To je bil hribovit svet stožčaste oblike s hiško na vrhu, ki je obvladovala svet pod sabo. Ob vsem, kar je premoglo njeno posestvo – vinsko trto, jablane, hruške, breskve, slive – si je uredila tudi vrt, ki ga je ogradila s tedaj nezaslišanimi eksoti – »vampirli«⁶, malinami, rdečim in črnim ribezom ter figovcem, polnim lepih, zelenih, a nikoli dozorelih fig. Sredi vrta pa je raslo čudno zelenje, ki ni bilo užitno, razen njegovih korenin – to so bili »špargelni«⁷. Nikakor pa ni pozabila na cvetje, saj je okolica njenega »brloga« spominjala na dišečo, neprehodno džunglo, ki je v času cvetenja razširjala nepopisno lepe vonjave premnogih »flidrov«⁸, jasminov, »adamovih jabolk«⁹ in še mnogih drugih neznanih dišečih grmovnic, ki se žal niso ohranile. Pred hiško pa je stala lesena klopca z leseno mizico, kjer si je bilo prijetno

⁴ Moj ded.

⁵ Kot deklica je eno leto živela pri Almi in Thei.

⁶ Kosmulje.

⁷ Beluši.

⁸ Španski bezeg.

⁹ Tako sta imenovali neko meni neznano drevje.

odpočiti po napornem fizičnem delu, ki ga ni bila vajena. Vzporedno s klopco sta bili dve za 30° nagnjeni gredi, kjer so rasle narcise, narcise in še enkrat narcise. V Pečovniku so se tedaj prvič pojavile vitke, visoke, omamno dišeče bele narcise s kot nitka drobnim, nazobčanim škrlatnim robom ob sredici cveta, ki še sedaj niso pogoste. Ob vznožju mizice se je razprostirala preproga rumenih trobentic, vijolice pa so krasile prostor med hišo in hiško za goste. Hiška za goste je bila ograjena od pešpoti čez Pečovnik z živo mejo neznanega izvora, na kateri so poleg zelenja rasle bele kroglice v velikosti biserov, ki so ob stisku strašno lepo počile in mimo katerih so morali na Almino željo sosedomi otroci hoditi z rokami nad glavo. Na spodnji strani je hiši dajal senco mogočen oreh, katerega sadeži so bili pogosto za prigrizek. Tik pod njim se je začel nasad terasasto posajene vinske trte. Ob vznožju vinograda je bila manjša ravnina, na kateri je bila njiva. Njun gozd je imel dve čudoviti jasi, na katerih sta pogosto nabirali gobe.

Hiška s hišno številko 46¹⁰ (oz. 44), v velikosti cca 10 x 5 m, je imela zanimivo konstrukcijo: stene so bile zidane s kamenjem debeline cca 65 cm, stropne konstrukcije pa so bile iz mehkega lesa. Stropi so bili oviti s trstikami in ometani. Okna so bila enokrilna z enojno zasteklitvijo in s prečkami. Vhoda s sprednje in

Slika 9: Pečovnik 46

zadnje strani sta si stala nasproti, bila sta nekje na tretjini hiše. Hiša je bila do polovice podkletena, vhod v klet, ki je imela na tleh glino, pa je bil skrit očem mimoidočih. Ta klet je bila v vročih dneh izredno hladna. Poleg nje je stal lesen kozji hlev, ki se je uporabljal kot drvarnica. Na podstrešje se je prišlo z zunanje strani, kjer je bila hiška najnižja. Pod vhodom na podstrešje, ki je bil nasproti kletnih vrat, se je steza strmo spustila proti hiši, tako da si se lahko dotaknil žlebov, in pod njimi je stal vodnjak, ki je bil vedno skrbno varovan. Zadnja vrata so bila ponavadi zaklenjena. Skozi glavni vhod si vstopil v vežo, identično veliki kuhinji, ki se je nadaljevala proti zadnjim vratom. Iz veže, v kateri je na vsaki strani vrat stala velika mahagonijeva omara, so na desno vodila vrata v manjšo sobo,

¹⁰ Ob nakupu je imela hiška hišno številko 46, kasneje, po novem številčenju, pa 44.

na levo pa v večjo. Večja soba je bila zanimiva: ob štirih oknih in nad njimi so bile poslikave, ki jih je narisala Thea. Vse pohištvo je bilo mahagonijevo¹¹ in naravnost čudovito. Vsi

Slika 10: Notranjost hiše

oblazinjeni deli so bili iz rdečega žameta. V sobi je bila na levi strani velika knjižna omara, polna knjig, poleg nje je stal udoben fotelj za branje. Sledila je komoda za perilo in nad njo v steno vzdana domača lekarna, nadaljevalo se je z raztegljivo mizo in štirimi stoli, pod oknom pa je bila mogočna zofa z ročno obdelanimi stranicami. Pod drugim

oknom je stal klečalnik in ob njem mahagonijeva omara s štirimi velikimi, šestimi manjšimi in enim ogromnim sredinskim predalom, ki je vseboval tudi skrivni predal. Zgornji del omare se je lahko pokrila s ploščo, pritrjeno na straneh omare, ki si jo lahko spremenil v mizo. vzdolž nje je bila postelja, ob njej mizica z lučmi. Soba se je zaključevala s kmečko pečjo. Manjša soba je imela podobno opremo. Tla v veži in kuhinji so bila kamnita, v sobah pa lesena, prekrita z več preprogami raznih oblik in barv. Na podstrešju je bila manjša sobica, v sprednjem delu pa kovčki in skrinje, polni knjig in raznih predmetov.

V hiški za goste so bili dve enojni postelji, ki sta tvorili črko L, omara, velik in majhen gugalnik, majhna mizica, keramični umivalnik in vrč za vodo. Svetloba je vanjo prihajala skozi eno samo majceno okno. Vrata so bila brez kljuke in so se zapirala z žabico na ključ. Kadar sta imeli obisk, so bila vrata ves dan odprta.

Čeprav je Almi posestvo sprva služilo kot vikend in sta s Theo nanj prihajali le občasno, se je med njima in družino Slapšak razvilo tesno, dolgoletno prijateljstvo. Bili so jima najbližji sosede, ki so skrbeli za to, da sta ju ob prihodu v Pečovnik vedno pričakala domač kruh in sveže kravje mleko. Takrat se je med njimi ustvarila tradicija, ki je trajala celo njuno življenje. Slapšakovi so poskrbeli za to, da je bila zemlja pognojena s hlevskim gnojem, prelopatali so jima vrt in ju naučili vinogradniških opravil. Jeseni pa so jima stisnili grozdje

¹¹ Ko se je Thea odločila, da bo živela v Celju, so ji starši poslali dva železniška vagona mahagonijevega pohištva, vezeno posteljnino, brisače, klavir in druge uporabne predmete, ki so nato krasili vilo in kasneje tudi Pečovnik.

in pospravili vino v sode. Kadar so bile koline, so jima jih odnesli v Zagrad, prav tako so si ob praznikih (božič, velika noč, god ali rojstni dan) izmenjali darila. Za vse usluge sta v predvojnih letih plačevali ali pa sta se oddolžili kako drugače, z nogavicami, plašči in drugimi oblačili iz paketov, ki ji jih je Thei pošiljala mati iz Rostocka.

Življenje je bilo lepo, dokler se ni začela druga svetovna vojna. Ker sta bili zagrizeni nasprotnici nacizma, so se zanju začeli težki časi. Alma je v Pečovniku skrivala nemškega novinarja, bila pogosto vabljen na pogovore na gestapo, pristala v Starem piskru, nato v mariborskem zaporu, od koder ji je pomagala zbežati Thea. Nato je odšla v partizane, kjer je hudo zbolela in konec vojne doživela v Splitu.

Po Almini vrnitvi v Celje sta se s Theo za stalno preselili v Pečovnik. Pri selitvi so jima na pomoč priskočili Slapšakovi, saj je bilo treba velik del Almine zbirke v Pečovnik prenesti v koših. Zanju je bil to začetek njunega najtežjega življenjskega obdobja, kajti ostali sta brez vseh sredstev za preživetje. Thea kot nemška državljanka ni bila upravičena do živilskih kart, Alma pa, samosvoja in neuklonljiva,¹² je prav tako ostala brez živilskih kart, pripadale so ji le karte za petrolej oz. sveče.

In tedaj sta v odločilni vlogi nastopila Paula in Ivan Slapšak, kajti brez njiju bi bili obe umrli

Slika 4: Alma z butaro

od lakote in mraza. Naslednjih pet let je Paula kuhala tudi zanju. Pogosto je hodila peš s polnim¹³ košem v Olešče, kjer je vsebino koša zamenjala za krompir, fižol, moko in ostala živila, ki so jih potrebovali za preživetje osemčlanske »družine«. Ivan pa je zanju sekal drva in skrbel, da sta bili na toplem. Dokler je Alma še bila kolikor toliko pri zdravju, sta hodili jest k Slapšakovim, potem pa so hrano nosili k njima. Almi sta se v tem času še posebno priskutila zelje in fižol, ki sta bila pogosto na jedilniku. Vsako jutro so jima prinesli mleko, kruh in kakšna jajčka, opoldne kosilo in proti večeru še kaj malega za večerjo.

¹² Zavrnila je ponudbo, da bi pisala za takratno oblast, ker ni marala Stalina.

¹³ Posteljina, prti, oblačila, različni predmeti itd., s katerimi sta jo v zameno za hrano zalagali Alma in Thea.

Almino zdravje je vedno bolj pešalo, vendar zdravnika ni želela niti videti. Zato ji je Thea dajala morfij, ki ga je prejela iz Amerike v paketih, ki so počasi ponovno začeli prihajati. Vendar je bilo za Almo prepozno, kajti 14. januarja 1950 je po dolgi bolezni izgubila bitko z rakom na dojki. Na njeno željo so jo cerkveno pokopali na Svetini, kamor je pogosto hodila peš.

3.4 *POGOVOR Z GOSPO FANIKO ČERIČ* (*TRANSKRIPCIJA*)

Slika 5: Teta Fani (objavljeno z njenim soglasjem)

Fani: Vem, da zdej ne vem, kulk smo nesli vsega, ko je mama napekla, pa vse to. In potem pa so one nam spet kontra enak naložle, to se najbolj spomnem, ne. Tak da potem pa je blo po vojni takoj, ne. Ko so jim tisto vino - vilo zaplombirali, ne, in potem sta nekam v Niderberg al kam pobegnili? Ampak sta hitro mogli nazaj. Pa tak sta živeli skoz v Pečovniku.

Heli: Prej pa sam občasno, ne?

Fani: Prej pa občasno.

Heli: Ker one sta mele prej še vinograd tu,

ne, pa klet pa sode, se je vse prešal, ne. Star ate vse jima je še delu vse to, ne.

Fani: Ja, vinograd vse, vse. Sej v bistvu so delali samo naši starši.

Heli: Ja, sej, sej vem.

Fani: Vem, da nobeden. Kdo bi pa drug ..., kdo bi pa drug delu kaj, ne. Tak, da to ni niti približno, da bi kdo drug kaj delal.

Heli: Ka vrt sta že mele takrat pol tuki v Pečovniku tud? Vrt?

Fani: Vrt ...

Heli: Kr Thea je pol mela ogromn vrt, sej veš ..., sta mele.

Fani: Vrt sta mele, saj veš, ta prvo je bla tista roža.

Heli: Ja.

Fani: Potem pa dol vinograd.

Heli: Vinograd, pa češpov nasad tuki, ko je še zdej, ne.

Fani: Ja, to je blo bolj sadno drevje, no, pol so pa kr hitro nekako poštimali, da so bli vrtovi in tam so pa potem začele po malem, po malem. Ampak! Mama jim je šla krompir nasadit pa to vse, vse. Ampak pol so se pa začele malo igrat z raznimi takšnim drobnarijam. Pa figo so posadile pred hišo pa tak, to pa ja.

Heli: Sej tista figa je bla ogromna pol.

Fani: Strašno, celo steno je zavzela.

Heli: Mam eno sliko, ko je tak ..., vau, ne čez celo tisto. In tud taki sadeži gor potem so bli, ne.

Fani: Ja, ja, ker je prav sonce, so prvo ...

Heli: Te maline, se spomneš?

Fani: Maline vse, vse, vse.

Heli: Prve so mele maline. Vamprle, se spomneš?

Fani: Tudi tisto.

Heli: Vamprle, tiste smo še pol jedl, to je blo cel nasad, ne. Ograja je bla s teh vamprlov, ne. Ribez, ne. Vse tete zadeve so mele.

Šega: Pa še kakšne druge take bolj eksotične rastline, da so mogoče prnesle semena od kje? Sta mela kej tazga tud?

Fani: Ja.

Heli: Ne vem. No, ti vamprli vem, da niso bli nikjer drugje, ne.

Fani: Mele so neke posebne snovi ...

Heli: Pa šparglne, ko jih pol - takrat jih še sploh nismo poznal, ne. Je blo ogromno tistih šparglnov.

Fani: Takrat pa vem, da so prve mele to, ko malokdo v Pečovniku. Japonsko kutno, to je bil cel tist prav, kot neka živa meja, ne. Japonska kutna, potem neko drobno rumeno cvetje, tak na, mi mam, sm prenesla sem, veš. Ko je tako vejasto, ampak so takšni čopasti rumeni cvetovi.

Heli: Točno vem, vem kiri, taki luškani, takle ko čopki so. In so tak po veji en do drugga, ne. Ja, in vsak posebi raste pa tak dol visi, ne.

Fani: Ja, ja. Potem so mele tud ... takrat flider še ni blo tolko, ko so meli beli flider, mele rdeči flider, to je pa blo, mislim.

Šega: Tako, da je bla hiša lepo urejena s tem vrtom pa s cvetjem okrog? Kako je pravzaprav zgledala hiška takrat?

Fani: Mislim, bila je hiša takrat zelo lepo okrog urejena, ja. Sam notri sta pa bla v bistvu ... ko si stopu notri, ne. Na levo je bla ena vlka soba, na desno pa ena manjša soba, ne. In v tisti večji sobi to so meli. Ta stol je še od njih. To je spomin, pa tista miza, to so meli. Tista, ja. To so meli sam, pa kakšne kavče pa vse to, to je blo vse v nekem starinskem stilu. Po

svoje, po svoje živeli sta tam notri. Neko pečko sta meli, ko je gorela noč in dan pozimi, ne. Potem v oni drugi sobi so pa pravzaprav nič kaj, samo tolk, da je bil. Potem sem celo jaz, ko sem bla malo večja pa da nisem bla doma, da sem se lahko učila. Sem v tisti sobi bla, ne. In tak, da sm skratka dosti vedla, kaj se je tam dogajal, ne.

Šega: A to je bla potem tle na desno taka kuhncica tud? Kje sta pa kuhali pa kaj sta kuhali pol kej?

Fani: Kako?

Šega: Kje je bla kuhinja?

Fani: Ja kuhinje ni blo. Skor je ni blo, kuhinje. Kuhinje samo iz hodnika, not, ko si prišu, je samo en tak kotiček bil. Sta mele en taki štedilniček, ne. In tak, ker si tak nista nič kuhali. Edino kakšno kavo, ker sta hodili jest k nam ali smo jim pa nosli sem, ne, to je blo čist tak. Vsako jutro se je neslo mleko tja. Potem kruh, ko ga je tud moja mama pekla doma, ne. In tisto se je lepo zjutraj neslo. Pa jajčka pa to, da sta si zajtrk naredle. Sej pravim, to ne vem če je blo dva kvadratna metra, da sta meli za kuhinjo, ne. No, recimo.

Heli: Rečmo, no, ja.

Fani: Čist mejčken prostor je blo za kuhinjo, pol pa je bla ena taka velika omara še spredej, da sta meli posodo notri. In to je vse, kar je blo, ne. In drugač sta pa tak hodli k nam jest, ne, čim pa je bla Alma bolna, no. Takrat, takoj po vojni, ko je bla prišla domov, taka cela. Obupno, no, taka, ko je prišla, da nisi vedu ... To je blo ena sama kost in koža. Čisto nič ni blo od nje, ne. In takrat je že ona prišla in kaj vse so ji ponudli. Njej so ponudli, da bi pisala partizanske pesmi. Ker pa sploh, da bi neko zgodovino pa to o partizanih in to, da bi bla naredla. Ampak ona je bla grozno proti komunizmu in proti Rusiji, ne. No, in takrat, začetek je bil Stalin pa vse skup to in ona je bla tako. In je rajši bla brez vsakih sredstev. Popolnoma. Oni dve nista mele, lahko rečem, niti fičnka, no, tak ko se reče, nič, nič. No, in zato pa je potem, sej pravim, če ne bi potem naša mama jih preživlala. No, sam potem pa, ko sta vidli, da nekamer ne pride ta zadeva, sta pa vilo prodali, ne.

Šega: A to sta potem kdaj prodali, to vilo?

Fani: Vilo sta prodali za tako mali denar. Zato, da sta vsaj nekaj denarja meli, ne. Sej ne moreš čist brez denarja.

Šega: To sta potem po vojni prodali al pol čez neki časa?

Fani: To sta prodali nekje 47. leta, ne, 7, 48. leta sta vilo prodali. Pol sta pa tak samo v Pečovniku živeli, ne.

Šega: Ja. A pa prej sta pa še mal v vili pa mal gor tud po vojni?

Fani: Ja, mal v vili, malo. Ampak že men se zdi, da od 45. leta naprej, kak se je ona tud vrnala. Že tud med vojno njena prijatelca Thea. Ona je ves čas sodelovala s partizani. Ona nam je ne vem kolko rihtala vse sorte takšnih stvari, da, da so nam, otrokom. No, zato sem mislila, če se z Goznikovo poznate, ne. To je bla moja prijatelca Verica, isto stara ko jaz. To sva bli 9 let stari punčki. So nam tu v nogavice not naložili pisma za partizane pa šle peš iz Pečovnika v Svetino. Pa vsaka svojo košarico, ne. In ko so nas Nemci srečali ... tolk smo pa znali nemško, saj smo v nemško šolo hodli, ne. Ja, da grema k teti po ... po jabolka. To smo bli najmanj sumljivi, ne, in tak. Ker je bil tud moj oče v partizanih, pa sestra in tak, to je blo vse skup tak. In Thea je ogromno naredla za to, ne, in potem pa ...

Šega: Ker ona je bla, se prav, ves čas gor na Pečovniku, Thea? Takrat, ko je bla Alma v Beli Krajini, je bila v bistvu Thea skoz gor, ne?

Fani: Ja, skoz, ko je bla ona v Beli Krajini, je bla Thea na Pečovniku.

Heli: Sej, ko je bla Thea ranjena, si bla ti zraven, ne? Ve sta skupi ble takrat, ne?

Fani: In takrat, ko je Thea bla, ko je blo 45. leta, ko je bla osvoboditev, ne, in je moja mama tja dol na vlak nesla, ko so Kočeverji šli in je moja mama, pa teta moja, sta šli pa sta neki kruh nesle na tiste vagone, ne. In ni jih blo od nikoder domov. In sva s Theo šli iskat gor po hribih, ne, veš kje. In smo mislili, mogoče je moja mama k teti šla, zakaj je ni domov, v strahu smo bli. In s Theo sma šli in tam jih ni blo in se vračamo lepo domov in naenkrat se začne nekdo dret: »Stoj, stoj!«, ne, in jaz sem pa rekla: »Bejžma, bejžma!« In ta Thea pa je obstala, sm mela pa takšno luč, takšno karbidovko, ko smo še meli tak, ne. In sem tisto še zraven svetla in on jo je hotu posilit. Seveda, jaz sem bla takrat desetleten otrok, sploh nism vedla, kaj je blo, in potem, jaz sem bežala domu, ne. Ker sem slišala, da je on ustrelilo, ne. In jaz sem domu priletela, med tem časom je pa moja mama prišla domov, ne. In sem jaz rekla: »Joj, teto Theo je nekdo ustrelilo,« sm rekla, »veš, ker ni hotla stat.« Ne, kot otrok neumnosti govoriš. In se ga je tam branla in tak. In no, ampak med tem časom je Thea prišla in nosla je takšna dolga krila ..., si je tisto krilo kr raztrgala pa celo roko not povito. In potem sma z mamó šli v tisto hišičo in tak, da se je potem tam mama, kolk se je dalo ..., sej še nisi vedo kaj druga, tak da žganje ji je gor nalila pa povila in tako, ja, tak da je blo kr nekje kruto vse skup, ne.

Heli: Čuj, to je blo tu, pod Vincekom, pod Vincekom je bla?

Fani: Ja, tam pri Vincekovih.

Heli: Aha, tam jo je, aha, ker nism bla čist sigurna.

Fani: Tam dol, ja.

Heli: To je pol od travnika dol, preden je tuki ravninca bla, ne. Proti štenderju, ne?

Fani: No, pri ..., dol, veš.

Heli: Viši gor. Pod našim pol štepihom, rezervoarjem.

Fani: Ja, ja, pod štepihom, tako.

Heli: Tako, tako, tako.

Fani: No, in potem celo noč v strahu, ker se je tist ..., to so bli pa ustaši. In pol so se ti ustaši celo noč vračali, pohajkovali tak počas, počas tam mimo hiše, nas je blo samo strah, ne, ker da bi kdo sledil kri ..., je bla skoz, ker smo še pol seveda ..., to je kri tekla, tak, točno tak ... in tak to je šlo.

Heli: To ji je tedi ven odtrgal tuki, ne? To je blo pol tuki, ne?

Fani: To je mela vse raztrgano, sej, kak je sploh še to v tistih časih, sej veš, to sploh dalo, no in potem ..., takrat je bla pa ta osvoboditev in smo Theo na ... Ni še blo nobenga drugga prevoznega sredstva kot takšen mali lojtrn vozek in tam gor smo jo posadili in smo šli v tisti koloni, da smo jo spravli do mesta, ne. Iz Pečovnika, da smo jo spravli do mesta, da je potem do Faganelijevih pod Jožefem hribo, tam so pa meli enga zdravnika, da so jo pol začeli zdraviti. No, sej Thea je na podlagi tega pol začela, mislim, da enkrat po desetih letih, komaj dobivat invalidnino za to. Samo takrat pa popolnoma nič, čisto popolnoma brez sredstev sta bili.

Šega: Sej ti Faganelijevi so tud pomagali Almi, ne, da je prišla v partizane, so bili nekaka veza?

Fani: Ja, in ko je Alma prišla domov, ne. Takrat ... Alma je prišla, mislim, čez ene tri mesce. Ni takoj maja prišla, ampak men se zdi, da je enkrat prišla julija komaj domov, cela bolna, cela taka, no, in takrat se je pač nekako še držala. Sreča je bla edina ta, da je pa Thea mela, ta prijateljca, ves čas stik z Ameriko. In ona je z Amerike dobivala pakete, pakete, pakete. Tud za oblečt za vse in zdravila in takrat sploh nisi vedel ... morfij, ne. In potem, ko je Alma vedno hujše, hujše, ko je blo, ne, je ji Thea ta morfij dajala. In potem po en teden ona sploh ni prišla k sebi. Ko je prišla k sebi, je spet malo to, da je se je vedlo, da živi, ampak zdravnika ni niti približno ..., ni marala.

Šega: No, sej to sem hotla, je bla pa skoz gor brez. Ni šla v bolnico, al pa?

Fani: Ko je ona umrla, ko je ona umrla, ko je bla mama pri njej še tisti dan, ko je umirala, si je pa zaželela. Ker ona je bla nekaj brezverna, ne, brez, ona sploh ni mela vere kaj, ne vem. In ampak si je zaželela nekega župnika. In je župnik prišel in je on tud reku, ja, tisto, večna luč naj vam sveti al nekaj takga, ko je tisti povedal, ne. In ko je mama pol prišla h njej, je ona isto te besede spregovorila moji mami: Naj vam večna luč sveti, ne. Mela je pa lukno, dobesedno lukno tam, ko bi prsa mogla bit, ne. To je blo vse razžrto, razžrto do ... do kraja, no. Je pa ... bla je pa seveda vsekakor, čudaška je bla, to pa ja. Ona je mela takšne, ko je njo prijelo. Kar se jaz spomnem, najrajši je ona mela tako pleteno štruco, ne, ko je z mlečnega kruha, pa rozine, pa tak, da je bla lepo pletena tista štruca. In je rekla: Paula, veš, neka neznana sila bo prišla in nas bo dvignila in gremo v Anglijo. Ona je ves čas

Slika 6: Regent street quadrant, London

govorila samo: Anglija, Anglija, Anglija. Za njo je bila Anglija svet, pa ne vem zakaj. Pojma nimam. Kaj opisuje kje Anglijo?

Šega: Ja, ona tud o teh spominih med 2. svetovno vojno skoz govori, zaradi tega je

šla ona na osvobojeno ozemlje, ker je želela od tam poletet v Anglijo, ne.

Fani: Ja, no, to.

Šega: Predvsem zarad tega, ne. Potem sm pa js slišala tud eno al pa eno pričevanje ene osebe, ki mi je pa rekla, da je zarad tega ona provzaprov hotla it v Anglijo, ker je mela tam denar na teh bankah, angleških bankah, denar. Tak, da.

Fani: Ja. No, ja, če je to res, jaz ne vem.

Šega: Ja, jst tud ne, ne, ampak res pa je, da je očitno to Anglijo oboževala, ja.

Fani: To Anglijo je ona oboževala, ja, ona je dobesedno oboževala. In potem pa je mama spekla tisto pletenko, tisto štruco, ne. In jim je nesla. Ja, drugo jutro, kot da nič ni blo. Ni blo nobenga neznanega predmeta, da bi dvignu, ne. Ampak to si je ona še parkrat spomnila in rekla: Ja, danes bo pa res prišel, danes bo pa res, danes bo pa res dvignilo. In sam zato tulk ne vem, ne vem, ona je prav fantazirala okrog tega, no, tak da ...

Šega: A to štruco pa je pojedla pol? To štruco?

Fani: No. Ja ... sej.

Heli: Obe, vsaka mal so jo, za par dni je blo, ne?

Fani: Za par dni je blo, no in ... no ja, no ... no ... no. Ni mela lahko, niti malo jima ni bilo lepo, ne. Samo ponujali so ji res velike dnarje, če bi ona pisala, veliko dnarja so ji ponujali in še potem je še. Vem, da je mama rekla: »Je pa res neumna, da tak rečeš, ne, je pa res neumna, vsaj za preživetje bi blo, ne.« Ampak ne.

Šega: Zdej, kako ste pa vi komuniciral med sabo, starši pa vi z njima, ne? Kr so menda sam nemško dobr znale?

Fani: Ne, ne, ona je slovensko krasno govorila. Alma?

Šega: No, to zdej prvič slišim, vsi so mi zatrdil, da je ona zlo slabo znala.

Fani: Alma tako lepo, Thea, ja, Thea ...

Heli: Je slabo, ampak razumela je vse, Thea tud, ne?

Fani: Čisto vse.

Heli: Je pa mal tak ...

Fani: Alma je pa slovensko govorila lepše, ko ne vem kaj. Sej, pa sej jaz vem od takrat, sej mislim. Sej Celje ni blo niti nemško, tak da bi ona šla v nemške gimnazije, ona je sigurno bla v slovenski pa ... pa slovenska družina. Mati je bla učiteljca, ne, oče je bil neki oficir. Jaz samo vem, da ... no, mislim to, to je zdaj takšno bla, bla, ne. Ampak jaz vem, da to je Thea pripovedovala, da je pravzaprav Alma pobegnla samo zato, ker je slišala ene takšne čudne izjave od svoje mame, ne.

Šega: Kdaj je pobegnala? Takrat na pot okrog sveta al kaj?

Heli: Ne, v Anglijo. Takrat, ne.

Fani: Takrat, ko je pobegnala, ko je šla od doma, ko je pobrala svojo Eriko. Tisti pisalni stroj, ne. Ona je čez noč ..., ona je samo slišala, da je mama pravla, ko je bla neka učiteljca ... pa je bla ena učiteljca pri njej na obisku, ne. In je rekla: »Kaj je meni tega treba blo, da mam takšnega invalidnega otroka, ne.« Saj ni bla ravno invalid, ampak mejčken ... malo je blo pa tako ...

Heli: Ja, mela je probleme z nogam kot mala. ne. Ampak so ji pol narihtal. Škilla na učko, ampak ... ampak to ni zdej, ne.

Fani: Ja, tak da ... in ko je ona to slišala ... izjave svoje mame takrat! Tako se je pač govorilo, da je ona ponoči enostavno tisto svojo Eriko ..., samo ene čevelčke, tisto najnujnejše za oblečt pa kovček. Pa je šla po svetu okol, takrat je ona šla ... šestnajst let.

Heli: Takrat, ko je pol ..., ko je šla študirat v London pa vse to, ko se pol ni vračala.

Fani: No, takrat se je ona ... in tud mislim za tisto prvo brošurco, ko jo je izdala. No, pol, ko je blo mal več, je Pečovnik kupla, ne.

Heli: Je Pečovnik Alma kupla?

Šega: Aha, ona je Pečovnik kupila?

Fani: Alma je kupila Pečovnik, stoprocentno.

Heli: Je Alma, ni Thea, no, sej to nism js vedla.

Fani: To pa je stoprocentno.

Heli: Kiro brošurco? Kiro je izdala? Al je ono, Moj mali Kitajec? Tisto knjigo, sam tista je izšla, ko je bla na potovanju. Al kiro?

Fani: Ne, tisto že ni. To je tako, ko je pravzaprov sproti pisala nekaj.

Heli: Aha.

Fani: In to vem, da nekaj ... Tisto sploh ne vem, če smo mi kdaj vidl, ker to je blo takrat čist na tistem potovanju, ko je tisto brošurco izdala. No, in zato vem, da tisto je bil kuplen Pečovnik. Ne vem pa, kako je do vile prišla, veš, to pa jaz res ne vem.

Heli: No, za ... za Pečovnik ...

Šega: Vilo je zamenjala ona. Starši so zamenjal že za to pekarno.

Fani: Ona je zamenjala ...

Heli: Ne starši, to pa ne, to pa ne, ne starši. No, starši ..., to je ona zamenjala potem ...

Šega: Ne, kr je bla zravn pekarna ... No, pol pa ona, no.

Heli: Ona s Kirbishem, ne?

Šega: Ja, s Kirbishem.

Heli: Za vilo.

Fani: Ja.

Heli: Čprav, to je tak, ne. Je to res al pa ni, ne. Ker ona je še vseen vztrajala, da je tista hiša njena bla, ne. Da bi naj bil Kirbish kao posodu denar. Zdej to je tak, tak, ne. No, ker tak ko sem najdla tisto pogodbo, ko je ona Pečovnik kupla, ne. Kupla je od Senevršnikov, ne. Ker pr nas se je tud un travnik od Senevršnikov, ne. Tak da, to so bli očitno isti lastniki, ne, ko so našim prodal, ne, in tja. Al ne?

Šega: No, sej te ...

Heli: Ne vem, nekateri pa tud ..., ne veš, ne. Ja ...

Fani: Te stvari, sej pravim, jaz sem bla še takrat le tulk otrok ...

Heli: Ja, veš de ti si se šele rodila, ko so gor prišli v Pečovnik?

Fani: 35., ja, ne. Tak da se jaz se najbolj spomnem pač tisto, kak je blo pa da je bla ...

Heli: A pa, da je Alma kupla pol Pečovnik?

Šega: No, sej te stvari so preverljive, sej v arhivu so ti dokumenti, ne. To bi se dal poiskati, če bi glih to nas konkretno zanimal. Ampak veste kaj, to, da je ona odlično znala slovensko, to, to je treba pol zdej poudart ...

Fani: Ja, to pa res, ona je tako lepo slovensko govorila, ko ne vem kaj.

Šega: Ker res vsepovsod je zapisano, da slovensko dobro ni znala in men tud nikol ni blo logično, kak je možno, da ona ne bi znala slovensko.

Fani: Kje pa, to, to ni res. To, to pa je tak, to pa veš, da tako. Aja, ti ne veš. Ja, ampak je tako lepo slovensko govorila, ko ne vem kaj. Sej zato se je Thea tud naučila govoriti od nje, ne. Ker Thea pa res ni znala nič, ne. Thea je pa, ah, Angležinja in no, ja ...

Šega: Čeprav napisala ni pa nč v slovenščini, ne. Ona je sam v nemščini pisala.

Fani: Napisala pa res ne vem, če je kaj v slovenščini. To pa res ne vem. Ti nisi nič našla tam v ...?

Heli: Še recepti so vse v nemščini.

Fani: Vse v nemščini.

Heli: Ker so na roke napisan.

Fani: Ja, ja.

Heli: Nič, nič. En listek mislim, ko so rable s trgovine, ne. Mislim, da olje za luč pa sukanca al neki takga, tist je edin, kar sm vidla, da je v slovenščini napisan, ne. Drugga pa nič.

Fani: No, drugač ..., ampak govorila je lepo slovensko. Uf, to je pa to, vsi Pečovnikarji vemo. To pa res. Tak ko Thea ne.

Heli: Mogoče ni hotla pred vsemi govoriti slovensko?

Fani: Je, je. Ne, ne, brez vsakga kompleksa. Ona je slovensko govorila, to pa vem. Pa zelo lepo. Tak da jaz vem, no, sej ko je k nam hodla, je ja vendar vedla, ko vsako stvar, ko je blo to ... to. Uh, ja, to, to pa, če pa kdo to pravi, to pa ni res.

Šega: No, ja, me veseli, da se je to razčistilo zdej.

Fani: To pa mirno še potem, ta moja prijateljca Verica, to, ko sma hodli dostkrat, kr v bistvu vsak dan sm bla tam, že ko tak mali otrok tud, ko sm pošto nosla. Ogromno pošte so dobivale. In pošto nosla in tak, da jaz sem v bistvu bla čist vsak dan tam, ne.

Šega: Ja, sej tud velik je blo teh ... menda obiskov drugih, ne? Teh iz tujine, teh raznoraznih prjatlov pa kolegov al pisatlov, kako je provzaprov to blo?

Fani: No, teh prjatlov, teh obiskov ... Sej je ona tud ..., no, pa kaj ... Čaki, samo to zdej pa ne vem, te Zagrebčani so bli, pa bol s Theo, a ne? To pa že. No, ampak med vojno, po vojni, ja, tam po 45. letu ...

Šega: Ja, glede teh obiskov, ne, gor na Pečovniku, teh tujcev, ko so prhajal, ne, in se srečvali, mel neko, ne vem ..., neka posebna srečanja, več skupaj, to so tud neka pričevanja.

Fani: To jaz vem, no. Torej kaj ... Takrat, ko je še Alma živela, so Dobravčevi hodli. To je res, potem. Aja, no to sem pa hotla povedat, da ko je takrat, takoj tam 6, 47. leta, je pa Thea enga prijatla, enga zdravnika spoznala. Kje, kako, ne vem. Ampak takrat je ona bla ..., tako cela je žarela in tak in sem in tja. Ampak ji Alma ni dovolila, to pa vem. Tak da smo rekli ..., je rekla Alma: Ne, je rekla, to ti pa ne dovolim več, da on sem hodi.

Šega: Pa mislte, da je blo prijateljstvo al je bla ljubezen?

Fani: Jaz mislim, da je blo prijateljstvo, jaz mislim, če je kdo reku tak ..., ampak po mojem je blo sam prijateljstvo. Če niti takrat ..., jaz sem še bla otrok in mislim, da res ni moglo bit druga kot prijateljstvo. Ampak bla je pač nekak lubosumna, ne, da ... da bi ona mela koga. No, potem pa, sej pravim, tam z Zagrebčani, ne. Ko je prišu - hodla ona zdravnica. Pa res ne vem, ali je blo že v času, ko je še Alma živela, to so ..., je mela eno baronico, potem ena zdravnica, mislim, da še je živela Alma, ko so prihajali sem.

Heli: Baltazarjeva? Je že takrat hodla?

Fani: To je doktor Baltazarjeva. Ja, seveda je živela, Alma je.

Heli: Pa Milica? Milica je že tud sem hodla?

Fani: Ja, seveda. Seveda, sej to so.

Heli: No, ker ne vem, kr pol, ko se jz spomnem, to je blo skoz potem, sej veš, ko so ble skoz po cel mesc ...

Fani: Tolk se spomneš. Ja seveda je živela, ker jaz vem, da je Baltazarjeva že skoz dolgo tak, ta dohtrca, hodla tja že prej, ker jaz sm bla enajst let stara, ko so me v Zagreb uzeli, da so mi mandle operirali.

Heli: No, vidiš. No, evo, pol veš, da ... Točno, ne.

Fani: Tako, tako, ja, ja ...

Heli: Ko je gor žvela, na vrhu, ne, na zgornem delu Zagreba, si mogu se z ono pelat, ne.

Fani: Moral si se pelat s tisto, ja ...

Heli: Ja, ja.

Fani: Ah, seveda ... sej.

Heli: Milica pa je bla dol.

Fani: Jaz sem bla ja dol. Pa menda, ja. Štrnajst let sm bla stara, sej, zato sem si dala ..., mi je ta prstan Alma ...

Heli: Kamen, ne.

Fani: Kamen, ja. Ne, meni ..., cel prstan mi je dala, ja. In je rekla ... Tak na enem, se mi zdi, še mam en takšni krožnik, takšni dekorativni mali krožniček pa to, ne. Za štrnajst let mi je to dala in je rekla: To je moonshine kamen. Ne vem, od kod ga je prnesla, s potovanja ... In je rekla: Samo osem jih je in nič več jih ne bo v Jugoslaviji, takrat rekla, no.

Heli: Ja, to je tak, tak spominski, res.

Fani: In ja tak ...

Heli: Ja, veš, da je.

Šega: Tko da so ble srčaste, one so tud dale kakšna darila pol nazaj?

Fani: Ah, ja, seveda. Bog ne daj, saj rečem, one tak, kak sta sprejemale, tak sta ..., in tud vem, res, sta bli tako zadolženi pri nas. Res, tako zadolženi, ker sej ni blo ... Je blo treba eno, pa je blo treba plačat, pošto je blo treba ... Naši samo dnar, oče pa mati, ne, sta samo dnar dajala, dajala ... In pol vem, da ko so tisto vilo prodali. Prvi dan sta prišli in sta vrnali, pa sta rekli: To je pa tolk in tolk sma dolžne ... Pa so še nekaj ... Ne, ne, to pa ne bi ble izkoriščevalne. To pa ne, to pa ne.

Heli: Al pa za ono jakno povej, ko se ti je ...?

Fani: Ja, bla je tako ..., mislim, dobra po svoje, ne, svojstvena ženska. In je prišla k nam na kosilo in je mela eno tako lepo ..., takšno jaknco, rdečo karirasto, ne. Pa sm jaz rekla: »Joj, teta Alma, kak mate pa vi lepo jakno.« Pa je rekla: »Ti je všeč?« Sm rekla: »Ja, kak se mi dopade.« Pa je slekla pa mi jo je dala, ja. No, mislim ...

Šega: Ah, dejte no. Res je srčkana.

Fani: Znala je bit enkratna, no. Po drugi strani pa bog ne daj. Hotla je pa met mir, okrog hiše je mela eno takšno grmovje, ne, ko so te bele bunkice gor. Sej mi to tud mamo, ne.

Heli: Sej tist, ja.

Fani: In to, ko so otroci iz šole hodli pa čist mal ..., smo tak malo pokali, ne. In joj, kak je bla ona alergična na to. In potem pa sva z bratom hodla in je rekla: Da mi nobeden ne bo poku. Je prav gledla, kdaj gremo. Sma mogla met tak roke na glavi, ja, tak da ...

Šega: Je pa tam na vrtu ..., je mela pa prov eno hišco za goste, ne?

Fani: Ona je mela eno takšno mejčkeno, barako pravzaprov, leseno barako, ampak, rečem, not pa tako opremljeno, vse tak z žametom pa tako vse not lepo opremljeno. Če je kdo prišu, je lahka vedno v tisti baraki. Mi smo vedno rekli baraka, ker v bistvo je blo ..., lesena baraka, ne. Ampak je mela urejeno zelo lepo notri, ne. Tak da ... No, potem v bistvu sta bli pa odvisni, popolnoma odvisni. Niti vode niso mele, voda se je od nas nosla, ne vem, kirga leta.

Heli: Ja, štepih, štepih je bil tam tist, ne. Tist so pa za oprat al pa kej tist, tist so, ne.

Fani: Ja. Pa še pralo se je pri njih malo, ker so k nam nosle, da je mama prala.

Šega: Sej, kakšna so pa bla oblačila ta njuna? Se je tud ..., so bla kakšna posebna iz teh potovanj al kaj?

Fani: Kaj bi rekla. Ja, gotove stvari je mela nekaj posebne. Recimo, najbolj se spomnem, ker je tud meni potem dala. Je mela v glavnem samo platnene spalne srajce, ampak to je blo vse ..., tu čipka pa tu čipka, ne, to, to je blo to. Potem obleke, drugač edino, kaj jaz vem, je nosla. Zelo rada se je pa tud doma oblekla, za gejšo, to se je pa zelo, zelo rada.

Heli: Kimono?

Fani: Tak da kdaj ..., kdaj bodi, ko si prišo tak al pa sploh, če je mela kakšen praznik, da nas je povabla na kako ... tja. Je vedno si tak lepo tisti povšterček ..., pa tak malo se je uredila, pa jaz vem to. Drugač se je pa normalno oblačla, čist, bi rekla, normalno.

Šega: Ni odstopala ali je malo odstopala od na primer žensk?

Fani: Ne, ne, ona sploh ni odstopala. Thea, ona je potem bolj začela odstopat, no ampak takrat, ko je Alma umirala, ko je tistga župnika poklicala k hiši, je potem Thei rekla, da morjo v tisti tretji red stopit, ne. In to je neki tretji red, ko se je morala odpovedat zlatnini. In takrat je Thea dala, ni smela nič druga ... ,en tak spominček, tak en spominski prstan, tud takga, si je obdržala. Pa eno takšno verižico s takim kamnom, da je tisto nosla, tak. In vse, kar sta mele, zlati beštek in vse to. To je blo mejhn men čudno takrat, se je to moralo vse oddat tistemu tretjemu redu. Kakšni red cerkveni je bil, ne vem. Tretji red so rekli

temu. Samo potem pa je ona Thea postala pobožna. Pol pa je šla celo v Lublano študirat, da je bla katehetinja. Thea, ja, ja.

Šega: Nism vedla.

Fani: Tak da se je marsikaj tam ...

Šega: A frizura je pa bla vedno tista tipična ves čas?

Fani: Ja, ja. Točno tak, tak to, je blo ko ... Nikdar k frizerju ..., mislim, da v življenju ni šla, bla pri frizerju. To je vedno Thea to tak ..., tak to, to pa mislim, da nikol drugač ni bla, je nism vidla, ne.

Heli: Ja, paž, ne.

Fani: Ona je pač neke svoje ...

Šega: In vi ste pa pol prov živela tam pr, pr njiju? Prov tam? Kdaj je to blo pol?

Fani: Živela, ja.

Šega: Ja, kdaj ja. Kdaj je to blo pol, pred vojno al po vojni?

Fani: Ne, ona ..., še med vojno sta še na vili bli, tak dolgo dokler ...

Šega: Ja, seveda, ja, sej sta šele pol gor pršli, ja.

Fani: Ja, potem pa, ko so jim tisto vilo zaplombirali, pa tud vem, da je bla zelo korajžna, pa je šla pa je vse dol strgala pa šla notri. No in potem so jo res lovili, dejansko ona je po cesti šla, pa jo je avto hotu povozit pa tak. Njo so res hotli uničit, to pa vem. Tako da pravzaprav jaz niti nisem vedla, zakaj so njo tak ... Bla pa je res tak in tak, da se je komaj ene dvakrat rešla, da je nekak v grmovje skočla, da je niso povozli pa to. No, in potem, ko je bla ta vila zaplombirana, ne ... Stvari sta pobrali, ne, in potem sta se pa tak čisto na Pečovnik preselili, ne. Čisto, tak da sploh vilo nista več ..., niti mogli nista, niti nista meli pol nič več v vili.

Heli: Kirga leta si ti potem bla, 47., 48., ne, tam pri njiju čist?

Fani: Tako, ja, ja, 7, 8.

Šega: In to zato, da ste se učila jezikov al kaj vse ste, ja?

Fani: To, to je pa ona mela, torej Anglija, Anglija, Anglija, to je pa za njo bil bog, no. In sej pravim, takrat nism razumela zakaj, pa še zdaj mislim ..., ti nism tolko še kaj prečitala, da bi ..., zakaj njo tolko vlekla Anglija. Res ne vem, no, če pa to, da je mela ona kak denar naložen v Angliji, pojma nimam, pojma nimam.

Šega: No, in kakšne mate spomine prov na to leto, ko ste tam živela? Kako je to potem zgledal, ko ste bla tam cel dan z njima, ne, cele dneve? Kakšne sta mele onidve ta dnevni ritem?

Fani: Ja. Tako, to sm vidla kak, kaj sta meli, ampak sej pravim ... Pri njih je bil čist takšni ..., ne vem res nič druga. Saj nista nič od življenja obe v bistvu meli, ne. Kr tisti zjutri sta čakali, da sta mleko dobili, da sta tisto zajtrkovali. Potem enkrat tedensko sta šli v mesto. Potem sta čakali na kosilo. Če sta bli obe zdravi, sta šli k nam al sta pa doma počakali. Meli sta neke mačke, pa nič ...

Heli: Sta mele kakega pesija, takrat?

Fani: Pa psa so tud en čas mele, ja, ampak v glavnem pa mačke.

Heli: V glavnem pa mačke.

Fani: Ja, to v glavnem mačke. Mele sta samo en čas enga psa.

Heli: Mejhnga al velkiga?

Fani: Mejhnga, mejhnga.

Heli: Mejhnga, tist je bil Thein?

Fani: Thein.

Heli: Thein.

Fani: Ja.

Heli: Študiram, kak mu je blo ime.

Fani: No, to pa niti v sanjah.

Heli: No, sej ne. Sej ...

Šega: Sej piše v teh spominih, ona piše o tem.

Heli: No, zato sem vprašala, če je bil to Thein pes, ko ga je Alma prnesla. Čuj, neki mi še reč. Njena mama je dejansko pol tuki umrla 45. leta?

Fani: Ja.

Heli: Od Thee?

Fani: Ja.

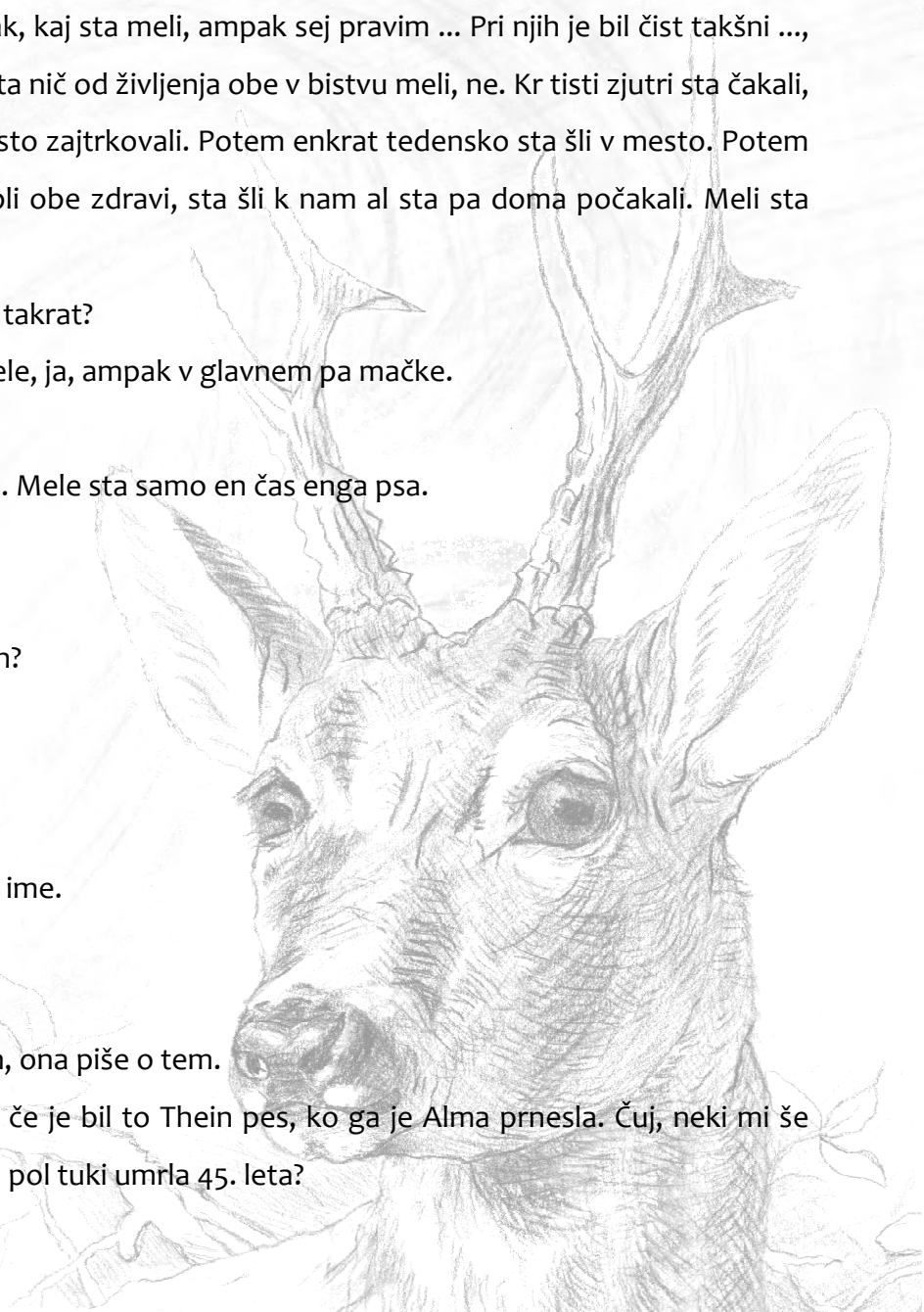
Heli: In kaj pol ona ni tu pokopana, ne? Od Thee mama?

Fani: Sej mama, sej ona Thea sploh ni vedla, čigava je, ne.

Heli: Vem, ampak, no, kao ta Gammelinova je tu umrla.

Fani: Ja.

Heli: In kje je pokopana ona?

Fani: Pokopana je sigurno v Angliji.

Heli: V Angliji al v Nemčiji?

Fani: Po mojem, po mojem je mama v Angliji pokopana, sej veš, ker ona je tud.

Heli: Vem, ja, ja. Ampak, no, me je zanimal, ne. Ko je umrla potem tuki ona?

Fani: Tuki je umrla, ampak kolker jaz vem, je pokopana v Angliji. Ker tu v bistvo ...

Heli: Kok jima je to ratal vse skoz spraviti, ne?

Fani: Ja, to pa ne vem, kak je ratalo. Samo ker tisto ..., ker ona ..., ja. Ker mislim, da je komaj 50., do 8, 49. leta ..., do 50. je ona komaj Gammelina postala.

Heli: Prevzela, ja.

Fani: Prej je bla pa Schrieber, takrat. Ta je bla pa zamenjana, ne. V bolnici, ne, ko sta rodili, no, sam to ne govorim o Almi, to je pa o Thei, ne. In pa je potem ona bla, naj bi bla hčerka enga pastora ..., pastora. V bistvo je bla pa potem od nekega lorda hčerka, ne. Pa so to ugotovil tam komej, ne vem, kak so to ugotovil po tolkih, tolkih letih, da je ona mela ..., je bla hči nekega lorda. Ja, no, so jo zamenjali pri porodu namensko, ker nekaj tisti lord je na vsak način hotu sina met, ne, in tam mati je rodila sina in pol je blo tak zamenjava. Da je potem takrat, to je blo pravi štos, ne. Ko je ona naenkrat ..., prej je bla Thea Schrieber, ne, pol je bla pa na enkrat Gammelina, no, in takrat je potem ... No, sej pol so se neki sorodniki pojavli pa res samega takega visokega rodu, lordi pa taki so se potem pojavljali.

Heli: V Opatiji se naj bi srečala celo z njimi enkrat al kaj? Prepoved je mela pa v Anglijo it, ne?

Fani: To pa je mela prepoved.

Heli: To pa je mela prepoved. Nikol ni smela tja, ne?

Fani: To ne vem, pa veš ..., pa to ne vem jaz zakaj.

Heli: Jz tud ne vem.

Fani: No, iz pripovedovanja veš, ne.

Heli: Ja, ja.

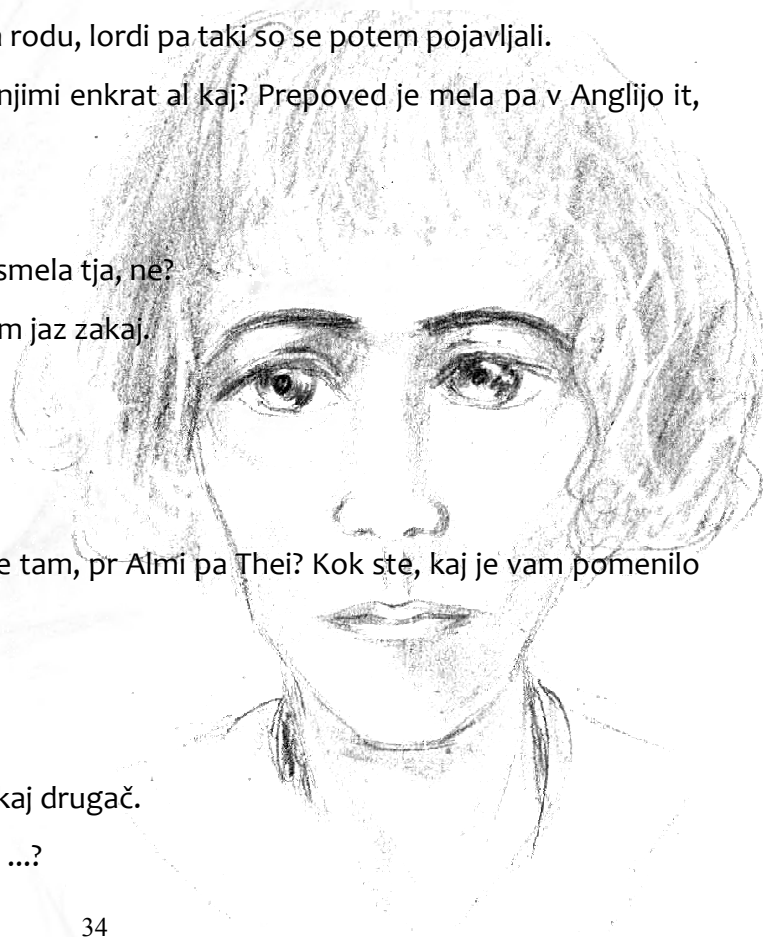
Šega: In kaj je vam pomenilo to bivanje tam, pr Almi pa Thei? Kok ste, kaj je vam pomenilo to, da ste lahko tam bla?

Fani: Ja. To, to, to enostavno ...

Heli: Nč posebnega, al kaj ne?

Fani: Nič, nič, ne da bi vedla, da bi blo kaj drugač.

Šega: Te dela Almina ste pa poznala al ...?

Fani: Ja, to pa ja.

Šega: Pa o teh potovanjih, sta to tudi govorile, ... Alma? Rada?

Fani: Ja, seveda. Sej ti dve ..., sej sta ja bli, mislim Alma, Thea se ji je hitro pridružila, ne. Ona je še malo potovala ž njo, ne, in pol sta skupi šli domu in tak ona je pustila familio, Thea. To je že tak, to so že bolj pravljice.

Šega: No, ampak to je res, o teh potovanjih, ne. A je ona rada govorila z drugimi al je pripovedovala, kaj vse se ji je zgodilo na teh potovanjih, ja? Ne?

Fani: To pa ja, to pa je zelo rada. To je ona to ... To je pa tako živo pripovedovala, tak da te je blo kr strah, ko ..., ko sm bla tam, ne. Ker ona, Thea, je znala pa odlično angleško pa je mene angleščino učila, ne. Pa ko sm bla tam in tak ... in potem pa je Alma vse to pravla, kak je blo. Ona je zlo rada povedala, kak jo je kir moški napado ..,pa eno pa drugo pa tak, ne. Kak se je treba bat, pa kak se je treba temu vsega izogibat, ne. In, to mi je najbolj živo ostalo v spominu, je rekla: Veš, Fani, je rekla, »sem prišla med ludožerce, je rekla, in so že vsi okol mene plesali, je rekla, jaz sem pa samo v žepe šla, not sm mela sol pa sm jim sol natrosla okol, pa so vsi pobegnili. Ne, mislim, to mi je ostalo nekaj.

Heli: V spominu najbolj, ne.

Fani: Poper, poper. Poper, ja.

Šega: Sej to piše noter v knjigi, ne.

Fani: Piše, ja.

Šega: Ja, da pol ona se je rešila s pomočjo tega popra.

Fani: Take stvari je zlo rada pripovedovala, no, mislim ..., al je z drugimi to tud, ne vem.

Šega: In pol ste ..., kolk časa ste vi bla pr njiju?

Fani: Pri njiju?

Šega: Ja.

Fani: Ja, eno leto. To sm bla tak, mislim, kaj jaz vem, takrat je blo ravno tak, da nekako so rade vidle, da sm bla tam, ne. In sej smo bli čist blizo in potem ..., pa še doma so rekli, da mam več časa, da se lahk tam učim, ker drugač sm doma skoz nekej pomagala. Moj oče je bil skoz takšen: Pridi mi pomagat! Moj oče brez mene je bil grozn, no. On, če je šel travo kosit: Pridi pomagat pograbit! pa tak, ne. Tak, ko je bil oče na mene, je bla mama na brata. In pol pa so rekli, ja, da se bom pa še tam več učila, čeprav ne vem, če sem se tam kaj več učila. Tam sem več čitala pa take stvari.

Heli: Ja, knjige pa si pri njiju dobivala za čitat, tudi.

Fani: Ja, to pa sm pri njima dobila.

Heli: Sta mele ogromno jih, a ne?

Fani: Uh in ah. Pa vsega, tud slovenskih je blo, kar si hotu pa tak ... Ja, ja, ja, ja Mele, mele ...

Heli: Slovenske knjige?

Fani: Ja, ja. Nisi nič našla?

Heli: Slovenskih? Ne vem, če je kaka. Je kaka?

Fani: No, mogoče sm si tud ...

Heli: No, sej, kr že drugih je tud cel kup.

Fani: Ja.

Heli: No, sej veš, to je potem, ne.

Fani: Je tud že šlo ne vem kolk ...

Heli: Ja.

Šega: In potem je ta pogreb, leta 1950 Alma umre, ne?

Fani: Kako?

Šega: Leta 1950 potem Alma umre. In ste bla na pogrebu?

Fani: Na pogrebu? Pa seveda.

Heli: Na Svetni si bla.

Fani: Ja na Svetini.

Heli: Ja, pa stara mama je tud bla, ne? Vsi naši so bli, ne?

Fani: Vsi, takrat, to smo hodli ure in ure.

Šega: Zima je bla, ne?

Fani: Zima je bla, zima je bla pa smo ... Ti se spomneš, Hudičov grabn al kak se je rekl?

Heli: Ja, a čez Hudičov grabn ste šli gor? A niste tu mogli it čez Celjsko?

Fani: Ne, ne.

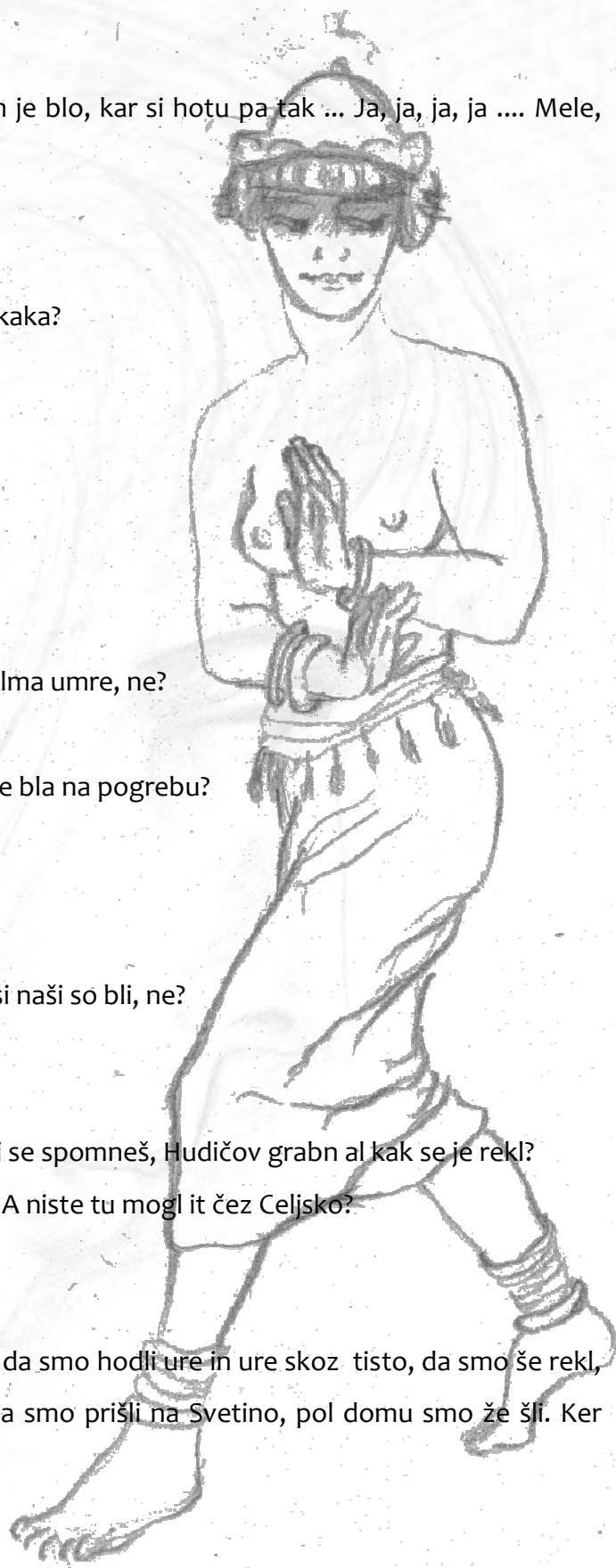
Heli: A je blo tam tak leden al kaj?

Fani: Ne vem, ne vem zakaj. Samo vem, da smo hodli ure in ure skoz tisto, da smo še rekl, to je pa res pravi Hudičov grabn, ne. Da smo prišli na Svetino, pol domu smo že šli. Ker drugač, drugač ...

Heli: Se ni dal.

Fani: Se ni dal prit, ne.

Heli: Z vozem so jo pa kje čez Štore gor pelal al, ja, bog ve, no ...

Fani: Ne vem, to se najbolj spomnem, da skoz Hudičov grabn, kak smo pa pol naprej šli, pa res ne vem.

Heli: Ja, ja, ja ...

Šega: Pa kdo je potem organiziru ta pogreb?

Heli: Je star ate al je Dobravc?

Fani: Vozu je seveda ..., zdej žvina je bla tu, kolko jaz vem, naša pa od Vide.

Heli: Od Vide?

Fani: Od Vide, ne.

Heli: Krave, ne?

Fani: Krave.

Heli: Sej druga niso mel. Vsak svoje krave so dal, normalno.

Fani: Seveda ni blo, pa lojtrn voz pa čist nič druga. Od kdaj pa naj bi Dobravc kirmu pomagu?

Heli: Ja, no, sej, sej to sn js prebrala, no.

Fani: Pa kaj bo Dobravc, ko je taki mestni gospod. Pojma ni mel, kaj je krava. Ne, mislim ..., res, ker to pa res ni mogu.

Šega: Kaj pa tam sam ta pogrebna slovesnost, je bla kej posebnga? Na pogrebu mislm, na samem pokopu, pol tak tam. Je bil župnik al ni bil?

Fani: Nič posebnga. Ja, župnik je. Bil je župnik, bil je župnik in kolk jaz vem, da je celo tud mama nekaj ..., kr moja mama je bla verna tud, ne, in kolk jaz vem, je mama svetnskega župnika dobila, da je prišo, da je bla ...

Heli: Ja, ker tud izkop so mogli sami organizirat, ne?

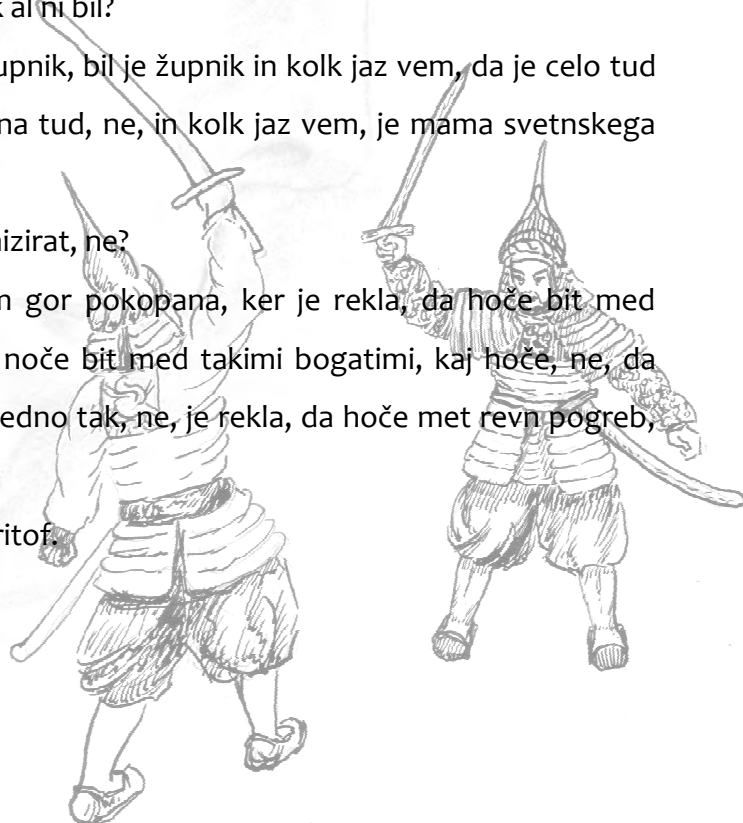
Fani: Tako, tako, ja. Želela pa je bit tam gor pokopana, ker je rekla, da hoče bit med poštenimi ljudmi pa med takšnim ... Da noče bit med takimi bogatimi, kaj hoče, ne, da hoče bit pokopana v revščini. Tak, dobesedno tak, ne, je rekla, da hoče met revn pogreb, ne.

Heli: Sej tist je bil pa pol bolj ko ne bogi britof.

Fani: Skromn.

Heli: Skromn bolj skoz, ne.

Fani: Ja, skromn, ja.

Heli: Zdej je mrliška. Je ni blo tam leta in leta. To je zdej zadnjih 10 let, ne. Prej niti vežce ni blo, ne, nič, ne. Grobovi, grobovi so pa super zrihtan. Tist drevo, ja, ko je gor n..., na pokopališču, to je Thea od kod prnesla? A se ne spomneš?

Fani: To zdaj jaz ne vem.

Heli: Tist je star, skoz je isto drevo.

Fani: Veš, jaz že dolgo nisem bla gor na Svetini ..., pa že res dolgo ni blo, veš.

Heli: Isto drevo je skoz, ne.

Fani: Ja, ja. To vem.

Heli: Vedno večje je pa tak čisto pikasto, tak rdeče, ne. Aha, vrjetn je Thea al pa..., ja, no ...

Fani: Vrjetn Thea.

Heli: Ker od začetka je bla še klopca gor, ne? Ker Thea je tud dala klopco, ne?

Fani: Ja, ja, Thea je klopco dala, to, to pa ja. Ker vem, da s Theo sem pa večkrat še šla ...

Heli: A na pokopališče gor?

Fani: Na pokopališče gor, ja. Peš tam čez Pečovnik gor, ne.

Heli: Ja.

Šega: Kako pa je pol Thea sama provzaprov živela po smrti Alme?

Fani: Thea?

Šega: Ja, kako?

Fani: Ja, ona je pol sama živela, ja. In no ..., samo pol Thei je šlo kr, ko so ji pa priznali tisto penzijo, invalidsko, ko je bla tu, pol je pa sorazmerno lepo pokojnino dobivala. Kr lepo, to so ji pa potem ... Tak da je potem Thea lahka sorazmerno, sorazmerno dobro živela. Ampak ona je vedno tak bla, prve dneve vse živo, kar je vidla, je kupla, šla v mesto, kupla, kar se ji je blo ... Potem, pol pa za zadnji teden pa ni mela več, ne. Pol si je pa pri nas sposodla, ampak prvega, ko je denar dobila, je takoj prletela pa pošteno vrnila. To je pa bla. Taka je bla.

Šega: Ja, lepo je, zanimivo je te spomine obujat o taki zanimivi, svojevrstni osebi. Mogoče res sam za zaključek še vprašanje, kaj si želite v zvezi z Almo zdaj, da se nardi, da se, da se kaj ...?

Fani: Ja ...

Šega: Kakšne so vaše želje? Na kakšen način, z obujanjem spomina

Heli: Kaj misliš, bi ..., si želiš, da bi se obujal njen spomin še naprej al ne?

Fani: Ja, čuj. Veš, kak je, to, to jaz težko rečem, ne. Prvo, pa vedno manj nas je teh, ko sploh vemo še, kaj se je dogajalo, kak je živela. Al kaj, mogoče so pa razni zapiski pa tak ... Ko bi mal več ..., jaz pa res čist premalo poznam njo, njeno politično stvar, ne. To pa jaz čist nič ne vem. No, ker jaz, sej pravim, men je blo to takrat najbolj noro, zakaj bi ona v Anglijo šla, ne. Pa da ..., da ji je to, ne ... Še vedla nism, ki to je, ne. In ne vem, ne vem zdaj, če je dost takih ljudi, ko še ..., no, mogoče Tovornikovi Vidi, če še Vida ... No, pol pa Štefka, te še kaj ... No, pa ta Verica, moja prijateljca, pa ta še manj ve, ko jaz. Tisto je samo tolko, kolk je z mano hodla. Ne vem, če je še kej dosti ljudi, ko bi vedlo kaj povedat.

Heli: Ja, tete Gelce tud ni več ona, če bi še kej ...

Fani: Ona pa tud premalo ..., onedve so ... Ne, ne, Gelca se je pa komaj potem s Theo ...

Heli: Tako, ker se je ona šele preselila, ne, petdesetga ...

Fani: Tako ..., tako da Gelčka pa ni čist nič mela s tem.

Heli: Teta Pepca ... je tud ni več. Ona je vrjetn ... Ni, nobenga ni.

Fani: Ne, ne, ne ni, ni več ljudi, ko bi kaj ... Smo že prestari.

Šega: Sej, zarad tega so pa ravno taka pričevanja še tolk bolj dragocena, tako da se res zahvaljujem, da smo lahko mal pokukal v vaše spomine.

THE CITY SCHOOL OF LANGUAGES,
HEAD OFFICE: 13 & 14, KING STREET,
(CHEAPSIDE), LONDON. E.C.
EALING BRANCH:
9, The Broadway,
EALING,
London. W. April 3rd 1911

*This is to certify that Freileen Alma Karlin
has been in my employment as a teacher of
German & translator since October 1909. I have
always found her most painstaking with her
pupils with whom she has been most successful.
I also found her trustworthy in every respect
and regret her departure on account of
ill health, and highly recommend her for
any position of trust for which she may apply.*

*London, April 3rd 1911
for "The City School of Languages"*

*R. F. Savrey
Principal*

4 ZAKLJUČEK

Med svojim raziskovalnim delom sem potrdila in uresničila vse izhodščne hipoteze. Skozi pripovedi Fani Čerič in moje matere Helene Ojsteršek sem razkrila zelo osebne, malo poznane ali sploh neznane plati življenja Alme Karlin. Zlasti pomembno je pričevanje gospe Čeričeve, ki jo je osebno poznala in je s svojo pripovedjo zanikala tudi splošno mnenje, da Alma Karlin ni znala slovenskega jezika. V pogovoru je namreč z gotovostjo potrdila, da se je znjo pogovarjala slovensko. Posnetek in transkripcijo tega intervjuja bodo hranili v muzeju in bo vedno na razpolago vsem, ki jih Karlinova iz kakršnega koli razloga zanima. Prav tako bo tisti del naše zapuščine, ki sem ga vpisala v evidentarno knjigo in so ga v muzeju skenirali, dostopen javnosti. Z muzejem pa smo se dogovorili, da bomo v naslednjih letih enako strokovno obdelali in zavarovali preostalo gradivo. Dogovorili smo se tudi za razstavo vsega gradiva v letu 2010, ko bo 60. obletnica njene smrti.

Tudi če bosta to raziskovalno nalogo prebrali samo dve osebi, bo moj trud poplačan, kajti Alma je tema, o kateri se govori že desetletja, znanje o njej pa se le počasi širi naprej. Mislim, da bosta letošnje in naslednje leto odločilni za Almino prepoznavnost, saj je letos 120. obletnica njenega rojstva.

Moja poslednja volja.

Zapuščam vse, moje premoženje, kakor tudi moje nepremično imetje, vilo Zagradom 36 in posestvo Pečovnik 46, ki ga je leta 1936 od mene odkupila Teja Schreiber Gammelín, ki pa na njo ni moglo biti prepisano, ravno tej Teji Schreiber Gammelín kot odškodnino za njeno več kot 16 letno neplačano delo zame, ko me je oskrbovala itd. Vse, kar jemoje, pripade njej, tudi moja dela.

Celje, dne 10. decembra 1948

Alma M. Karlin l.r.

Notar: ...
 Datum: ...
 Podpis: ...

VIRI

Fanika Čerič [ustni vir], 16. 2. 2008.

Helena Ojsteršek [ustni vir], šolsko let 2007/08.

Razglednice Alme Karlin [pisni vir].

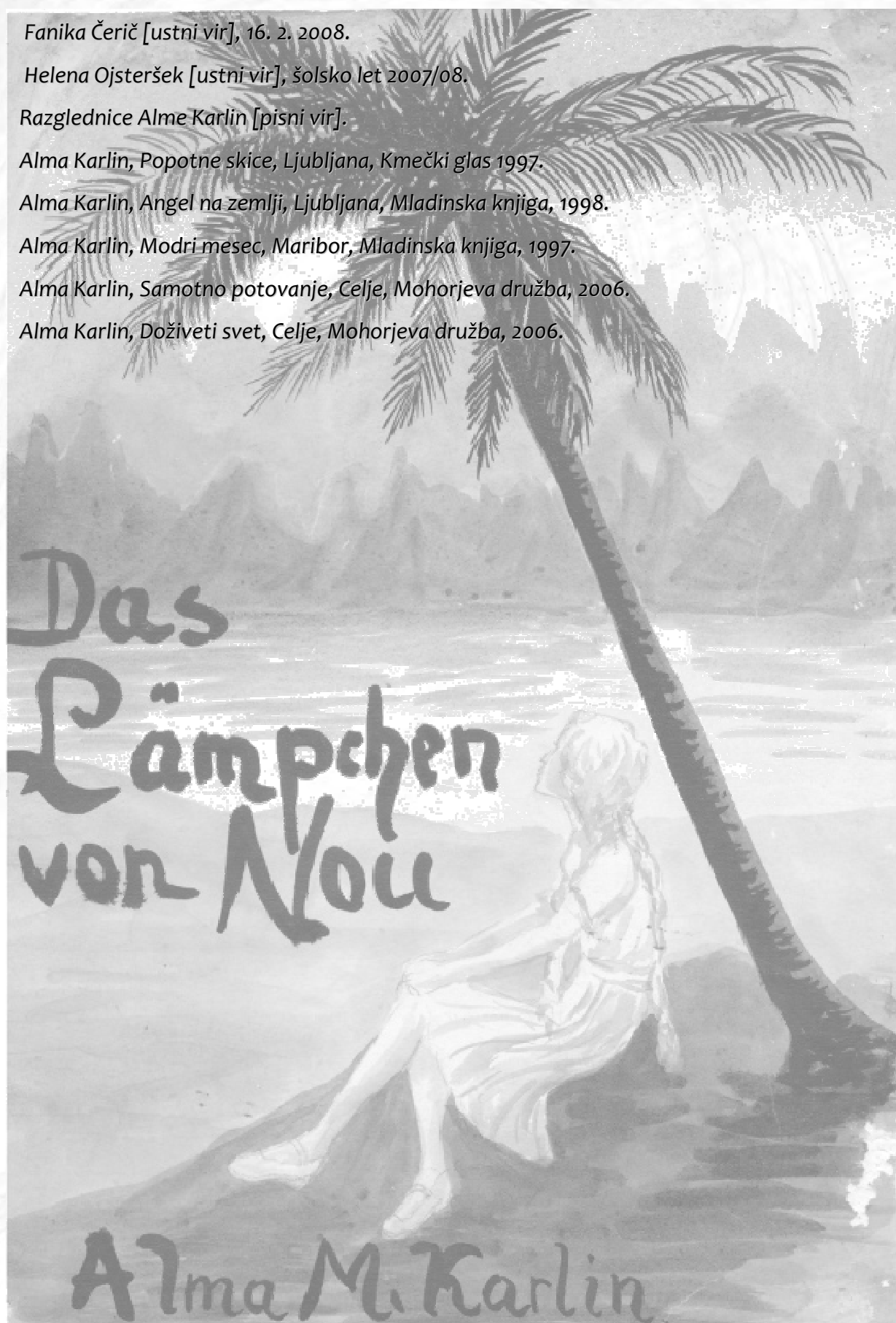
Alma Karlin, Popotne skice, Ljubljana, Kmečki glas 1997.

Alma Karlin, Angel na zemlji, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1998.

Alma Karlin, Modri mesec, Maribor, Mladinska knjiga, 1997.

Alma Karlin, Samotno potovanje, Celje, Mohorjeva družba, 2006.

Alma Karlin, Doživeti svet, Celje, Mohorjeva družba, 2006.

ALMA M. KARLIN

PRILOGA št.1: FOTOKOPIJE POPISANIH RAZGLEDNIC

PRILOGA št.2: FOTOKOPIJE POPISOV V INVENTARNI KNJIGI

PRILOGA št.3: ZGOŠČENKA – RAZGLEDNICE

PRILOGA št.4: ZGOŠČENKA – VIDEOPOSNETEK INTERVJUJA